

Microsoft®

Windows 10

Podrobná uživatelská příručka

Vhodné pro PC i tablety

Multimédia a zábava

Domácí síť, sdílení a zabezpečení

OneDrive a účet Microsoft

Využití aplikací ze Store

Práce s příkazovým řádkem

Martin Herodek

computer
press®

Martin Herodek

Microsoft Windows 10

Podrobná uživatelská příručka

Computer Press
Brno
2015

Microsoft Windows 10

Podrobná uživatelská příručka

Martin Herodek

Obálka: Martin Sodomka

Odpovědný redaktor: Martin Herodek

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Objednávky knih:

<http://knihy.cpress.cz>

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-251-4595-1

Vydalo nakladatelství Computer Press v Brně roku 2015 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 23 073.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS MEDIA a.s.

Obsah

Úvod	13
Komu je kniha určena	13
Konvence použité v knize	14
Zpětná vazba od čtenářů	14
Errata	15
KAPITOLA 1	
Seznámení se systémem Windows 10	17
Úvodní přihlášení a uživatelské účty	17
Úvodní přihlášení	17
Vytvoření uživatelského účtu	20
Dvojí aplikace, nabídka Start a režim tabletu	22
Dvojí aplikace	22
Nabídka Start a režim tabletu	23
Pracovní plocha	24
Prvky okna	25
Rozmístění oken na ploše	26
Uspořádání plochy	28
KAPITOLA 2	
Hlavní panel a nabídka Start	31
Start, vyhledávání a virtuální plochy	32
Ikony programů	34
Připnutí programů k hlavnímu panelu	34
Práce s ikonami na hlavním panelu	35
Živé náhledy otevřených oken	35
Rychlé místní odkazy programů	36
Oznamovací oblast a její ikony	37
Nastavení hlavního panelu	39
Nabídka Start	40
Panel s aplikacemi v nabídce Start	41

Úvodní obrazovka s dlaždicemi	42
Nastavení nabídky Start	43
Režim tabletu	44
Gesta	45
Dotyková klávesnice	47
Nastavení tabletového režimu	48
KAPITOLA 3	
Soubory a složky	49
Disky, složky, soubory a cesty	49
Systemová schránka	50
Práce se schránkou v jedné aplikaci	51
Práce se schránkou mezi aplikacemi	53
Práce se soubory a složkami na ploše	54
Vytvoření souboru	54
Další práce se souborem	55
Vytvoření složky a práce s ní	56
Vlastnosti souboru	57
Vlastnosti složky	58
Zástupce	59
Vytvoření zástupce	59
Vlastnosti zástupce	61
Průzkumník souborů	62
Spuštění a základní přehled	63
Pás karet a panel nástrojů Rychlý přístup	64
Procházení adresářové struktury	66
Možnosti zobrazení	66
Práce se soubory a složkami	68
Rychlé vyhledávání	71
Archivy ZIP	71
Soubory ISO a vypalování dat	73
Práce s USB disky	75
Možnosti složky	76
Obecné	76
Zobrazení	77
Hledání	79

Koš	80
Nastavení Koše	80
Práce s Košem	81
Obnovení a odstranění dat	82
Knihovny	83
Vytvoření knihovny	83
Přidání složky do knihovny	84
Odebrání složky z knihovny	85
KAPITOLA 4	
Účet Microsoft, OneDrive a obchod s aplikacemi	87
Účet Microsoft	87
Windows 10 a účet Microsoft	87
Vytvoření účtu Microsoft	88
Nastavení účtu Microsoft	89
Store a stahování moderních aplikací	92
Stahování bezplatných aplikací	93
Nakupování placených aplikací	93
Nastavení obchodu s aplikacemi	97
Cloud a OneDrive	98
Co je to cloud	99
OneDrive	100
Sdílení pomocí odkazu	100
Fotogalerie na OneDrive	101
Vzdálený přístup k souborům	102
Nastavení OneDrive	103
E-mail, kontakty, kalendář a Office online	104
KAPITOLA 5	
Přizpůsobení uživatelského prostředí	105
Nastavení plochy	105
Obrázek	106
Plná barva	107
Prezentace	107
Přizpůsobení plochy	108
Nastavení barev	108
Motivy	109

Zamykáč obrazovka	110
Start	111
Ikony na ploše	112
Usnadnění přístupu	114
Lupa	114
Vysoký kontrast	115
Klávesnice	116
Myš	118
KAPITOLA 6	
Zábava a multimédia	121
Malování	121
Nástroje Malování	121
Práce s barvami	125
Zobrazení a vlastnosti obrázku	126
Uložení a tisk obrázku	127
Prohlížení obrázků v aplikaci Fotky	130
Prohlížení obrázků	130
Úpravy a další možnosti	131
Kolekce, alba a nastavení	132
Přehrávání hudby v aplikaci Hudba Groove	134
Nastavení Hudby	135
Přehrávání hudby	136
Seznamy skladeb	136
Přehrávání filmů v aplikaci Filmy a TV pořady	138
KAPITOLA 7	
Windows 10 v kanceláři	141
Poznámkový blok	141
Základy práce s Poznámkovým blokem	142
Nastavení Poznámkového bloku	143
Úpravy textových souborů	144
Vzhled stránky a tisk	145
WordPad	147
Formátování textu	147
Vložení objektů do dokumentu	149
Možnosti zobrazení	150
Vzhled stránky a tisk	150

Rychlé poznámky	151
Práce s poznámkami	152
Kalkulačka	153
Ovládání kalkulačky	154
Vědecká kalkulačka	155
Programátorská kalkulačka	156
Převodník	156
Výstřižky	157
Výběr snímané oblasti	157
Úpravy snímku před dalším použitím	158
Nastavení Výstřižků	159
OneNote	159
Spuštění OneNote a základní přehled	160
Správa oddílů a stránek	162
Tvorba poznámek ve OneNote	162
Tisk poznámek	165
Kontakty, e-mail a kalendář	166
Lidé	166
Pošta	168
Kalendář	170

KAPITOLA 8

Domácí síť a sdílení	173
Domácí síť	174
Bezdrátová síť	175
Nastavení bezdrátové sítě	176
Připojení k bezdrátové síti	176
Domácí skupina	177
Vytvoření domácí skupiny	177
Změna hesla domácí skupiny	178
Přidání počítače do domácí skupiny	179
Procházení sdílených souborů	179
Změna názvu počítače	179
Centrum síťových připojení a sdílení	180
Nastavení síťového připojení	180
Sdílení prostředků v síti	181
Připojení síťové jednotky	183

KAPITOLA 9

Microsoft Edge	185
Základy	185
Prohlížení stránek	185
Práce s lupou	187
Okna a záložky	188
Vyhledávání	190
Oblíbené položky	191
Ukládání stránek	191
Panel Oblíbené položky	192
Seznam K přečtení	193
Další užitečné funkce	194
Zobrazení pro čtení	194
Sdílení	195
Historie a stahování	195
Nastavení prohlížeče	196
Otevírání nového okna	197
Otevírání nové záložky	197
Zabezpečení	198
Údaje o procházení	198
Správa uložených informací	199
Režim InPrivate	199

KAPITOLA 10

Nastavení Windows	201
Přehled Nastavení a Ovládacích panelů	202
Obsah Nastavení	202
Obsah Ovládacích panelů	203
Systémová nastavení	204
Nastavení displeje a zobrazení	204
Správa aplikací	207
Indexování	209
Informace o systému	210
Napájení	210
Oblasti nastavení napájení	211
Spánek a hibernace	212
Nastavení napájení	212

Spořič a využití baterie	215
Zařízení	216
Přehled připojených zařízení	216
Myš	217
Přehrát automaticky	220
Správce zařízení	220
Akce zařízení	222
Vlastnosti zařízení	222
Účty	224
Vytvoření nového účtu a správa	224
Nastavení účtu a možnosti přihlášení	228
Synchronizace nastavení	230
Čas a jazyk	231
Nastavení data, času a formátů	231
Nastavení jazyka	233
Soukromí	234
Aktualizace a zabezpečení	235
Aktualizace systému	235
Windows Defender	237
Obnovení systému	238
KAPITOLA 11	
Správa a řešení problémů	239
Správce úloh	239
Karta Procesy	240
Karta Výkon	242
Karta Historie aplikací	243
Karta Po spuštění	244
Karta Uživatelé	244
Správa aplikací	245
Odebírání moderních aplikací	245
Odinstalování aplikací	246
Zrychlení pevného disku	246
Odstranění nepotřebných souborů	247
Defragmentace disku	247
Kontrola disku	248
Rychlejší mazání dat	249

Řešení problémů	250
Chybné zobrazení monitoru	250
Nedostatek paměti	251
Přehřívání	252
Problémy s bezdrátovou sítí	252
Chybějící hlavní panel	253
Divné znaky na notebooku	254
Pokročilé přizpůsobení systému	254
Nastavení vizuálních efektů	254
Nastavení virtuální paměti	255
Změna pojmenování disku	256
Změna písmene disku	256
Inicializace a formátování disku	258
Zjištění uloženého hesla k přístupu k Wi-Fi	260
Úprava uloženého síťového hesla	260
Přejmenování síťového adaptéru	261
Přidání písma	262
Nastavení Řízení uživatelských účtů (UAC)	262
KAPITOLA 12	
Příkazový řádek	265
Základy práce s příkazovým řádkem	265
Spuštění a ukončení příkazového řádku	265
Přizpůsobení a nastavení příkazového řádku	267
Základní příkazy, ovládání a historie	269
Práce se souborovým systémem	271
Pohyb v adresářové struktuře	271
Zobrazení a porovnání souborů	273
Přesměrování výstupu a čeština	274
Práce se soubory a složkami	276
Vytvoření dávkového souboru	276
Síťové příkazy	278
Příkaz ipconfig	278
Příkaz getmac	280
Příkaz ping	281
Příkaz tracert	282
Příkaz net use	282

Další užitečné příkazy	283
Příkaz shutdown	283
Příkaz chkdsk	283
Příkaz subst	285
Příkaz systeminfo	285
Příkazy tasklist a taskkill	286
PŘÍLOHA A	
Instalace systému a upgrade z předchozích verzí	289
Minimální hardwarové požadavky	291
Upgrade z předchozích verzí	291
PŘÍLOHA B	
Klávesové zkratky Windows 10	293
Ovládání systému	293
Ovládání dialogových oken	294
Průzkumník souborů	295
Klávesové zkratky s klávesou Windows	296
Rejstřík	297

Úvod

Bez operačního systému by byl počítač jen hromadou hardwaru bez významnějšího využití. Operační systém vytváří prostředí, ve kterém na počítači provádíte to nejdůležitější – pracujete s aplikacemi. I když tedy plní „pouze“ roli prostředníka mezi aplikacemi a hardwarem, to, jak svou práci zastane a jaké prostředky uživateli poskytne, dokáže významně ovlivnit uživatelský zážitek.

Systém Windows 10 navazuje na mezi uživateli ne zrovna vroucně přijatý systém Windows 8 a jeho následovatele Windows 8.1. V některých směrech se inspiruje u jejich společného předchůdce, oblíbeného systému Windows 7. Z této trojice se snaží vzít si to nejlepší a vytvořit prostředí připravené pro širokou škálu zařízení od malých tabletů až po výkonné pracovní stanice.

Systém Windows 10 můžete používat nejen na klasických počítačích a noteboocích, je připraven i na menší zařízení, jako jsou tablety či nejrůznější konvertibilní zařízení vybavená dotykovou obrazovkou. U počítačů lze vnímání systému přiblížit k Windows 7, u dotykových zařízení je systém kombinací Windows 8/8.1 a mobilní platformy Windows Phone. Daný styl používání však není na jednotlivých zařízeních vynucován a záleží jen na uživateli, jakou variantu přístupu zvolí.

V této příručce se postupně seznámíte se všemi důležitými oblastmi systému a s jeho využitím v nejrůznějších úlohách. Ať už Windows 10 pracují na vašem tabletu nebo herním počítači s několika monitory, v obou případech se zde naučíte, jak ze svého stroje a systému získat maximum.

Komu je kniha určena

Nové informace mohou v knize čerpat nejen začínající uživatelé, ale také pokročilí, kteří již se systémy Windows mají zkušenosti, v ní najdou nové poznatky. Začátečníci se postupně seznámí se všemi důležitými součástmi systému, vyzkouší si jeho roli v nejrůznějších scénářích od pracovního nasazení až po zábavu a naučí se i základní postupy, jak systém nastavit a řešit případné problémy.

Pokročilí uživatelé mohou známé pasáže přeskočit a zaměřit se na novinky. Ať už je to nová podoba nabídky **Start**, režim tabletu a připravenost systému k nasazení na tabletech a zařízeních s dotykovým displejem, aplikační obchod *Store* a moderní aplikace, nebo práce s virtuálními plochami. V textu najdete celou řadu praktických tipů; u mnoha postupů se nezapomnělo ani na oblíbené klávesové zkratky, jejichž přehled najdete na konci knihy.

Poznámka: Systém Windows se neustále vyvíjí a díky průběžným aktualizacím se může funkčnost některých jeho součástí změnit. Některé informace uvedené v knize se tak mohou časem stát neaktuálními.

Konvence použité v knize

Snazší orientaci v textu knihy pomáhá specifické formátování. Kurzívou jsou zvýrazněny webové adresy, aplikace, názvy souboru a složek (včetně případných cest). Důležité termíny, zejména však prvky prostředí (nabídky, tlačítka apod.), jsou odlišeny tučným písmem. V některých kapitolách narazíte i na neproporcionální písmo, které označuje příkazy a další vstupy v rámci použití *Příkazového řádku*.

System Windows lze v mnoha případech ovládat i pomocí klávesových zkratk. Ty jsou v textu zvýrazněny tučně, jednotlivé klávesy zkratky jsou odděleny znakem plus. Zkratka **Alt+F4** tedy znamená, že nejprve stisknete klávesu **Alt** a za jejího držení stisknete klávesu **F4**.

Při čtení narazíte na trojici speciálních odstavců s odlišným významem:

Poznámka: Poznámka doplňuje a rozšiřuje text, najdete zde i odkazy na další související témata.

Tip: Tipy nabídnou praktické rady, jak něco udělat elegantněji, rychleji nebo efektivněji nebo také jak obejít možný problém.

Upozornění: Upozornění poskytuje důležité informace, které mohou mít zásadní vliv na používání zařízení. Tyto pasáže rozhodně při čtení nevynechávejte.

Zpětná vazba od čtenářů

Nakladatelství a vydavatelství Computer Press, které pro vás tuto knihu připravilo, stojí o zpětnou vazbu a bude na vaše podněty a dotazy reagovat. Můžete se obrátit na následující adresy:

Computer Press
Albatros Media a.s., pobočka Brno
IBC
Příkop 4
602 00 Brno

nebo

sefredaktor.pc@albatrosmedia.cz

Computer Press neposkytuje rady ani jakýkoli servis pro aplikace třetích stran. Pokud budete mít dotaz k programu, obraťte se prosím na jeho tvůrce.

Errata

Přestože jsme udělali maximum pro to, abychom zajistili přesnost a správnost obsahu, chybám se úplně vyhnout nelze. Pokud v některé z našich knih najdete chybu, budeme rádi, pokud nám ji oznámíte. Ostatní uživatelé tak můžete ušetřit frustrace a pomoci nám zlepšit následující vydání této knihy.

Veškerá existující errata zobrazíte na adrese <http://knihy.cpress.cz/K2206> po klepnutí na odkaz Soubory ke stažení.

Seznámení se systémem Windows 10

V této kapitole:

- Úvodní přihlášení a uživatelské účty
- Dvojí aplikace, nabídka Start a režim tabletu
- Pracovní plocha

Po startu počítače se uživatel přihlásí ke svému uživatelskému účtu, který vytvořil během úvodního přihlášení k systému, a může se systémem pracovat. První přihlášení a nastavení nezabere více než několik minut a po jeho absolvování je systém okamžitě připraven k činnosti.

Úvodní přihlášení a uživatelské účty

Při prvním spuštění počítače (systému) je nutné provést několik základních nastavení a vytvořit uživatelský účet, se kterým se bude uživatel k počítači přihlašovat. Tento účet se stává automaticky administrátorem počítače. Pokud na počítači pracuje více osob, každé z nich lze posléze vytvořit vlastní účet, a to standardní s omezenými právy nebo účet správce (ekvivalent administrátora). Problematice uživatelských účtů se podrobně věnuje kapitola 10.

Uživatelské účty slouží k odstínění působení jednotlivých uživatelů na počítači. Každý uživatel tak může mít své vlastní nainstalované aplikace, nastavené prostředí a pochopitelně i vlastní data v podobě souborů a složek. Tyto položky jsou ostatním uživatelům nepřístupné.

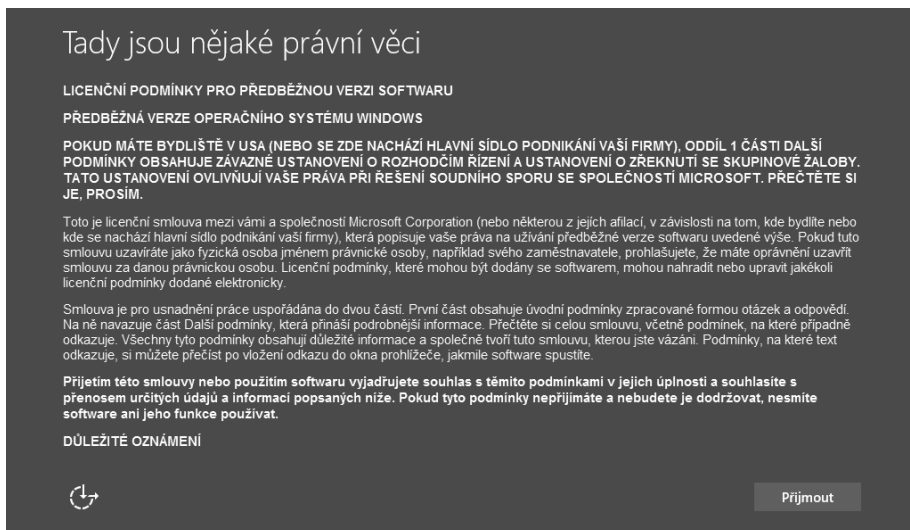
Úvodní přihlášení

Po prvním spuštění počítače vás přivítá průvodce, který vás provede několika základními nastaveními, jež zakončí vytvoření uživatelského účtu.

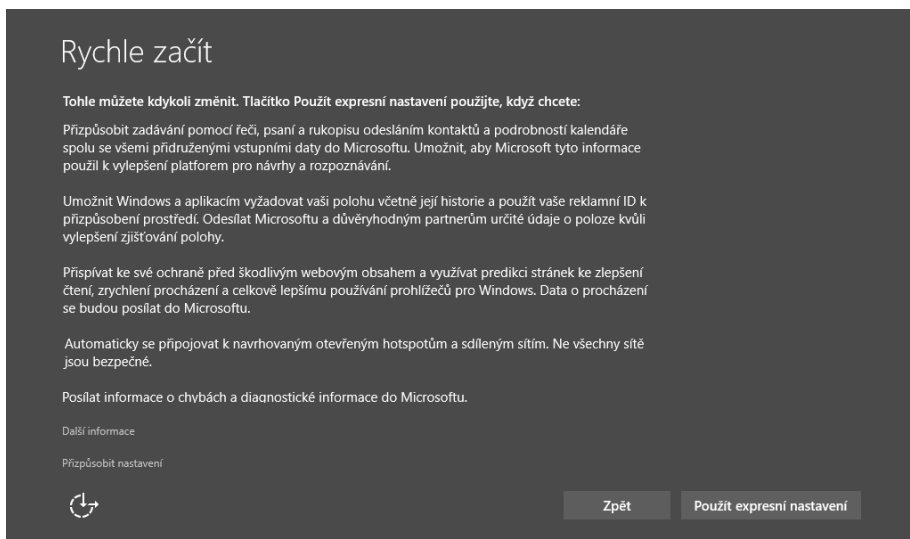
Poznámka: Následující postup může být na vašem počítači v závislosti na jeho výrobci nepatrně odlišný.

1. Nejprve uvidíte obrazovku s licenčními podmínkami. Po jejich přečtení spustíte proces úvodního nastavení klepnutím na tlačítko **Přijmout**.

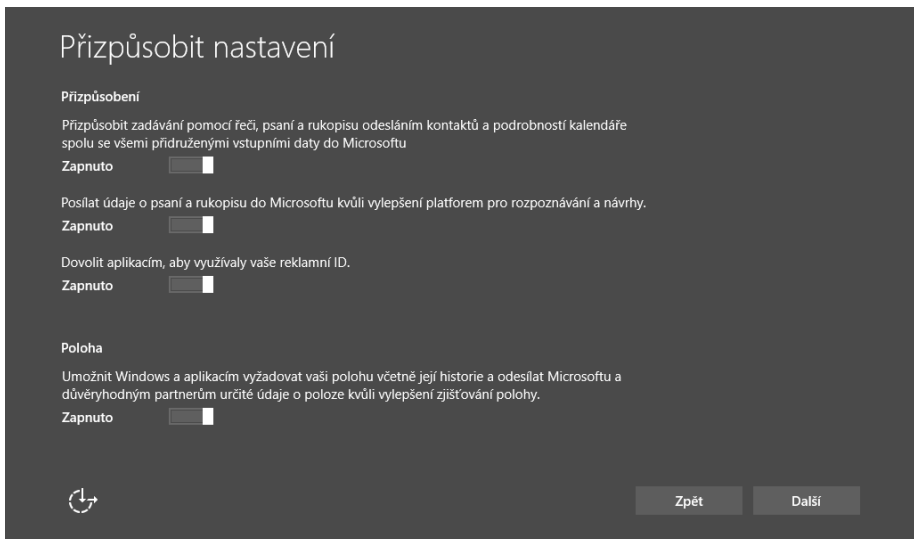
Obrázek 1.1 Licenční podmínky

2. Jako první se zobrazí obrazovka **Rychle začít**. Zde můžete veškerá nastavení přeskočit, ponechat výchozí volby a přejít rovnou k tvorbě uživatelského účtu (podrobněji níže). To provedete klepnutím na tlačítko **Použít expresní nastavení**. Chcete-li absolvovat několik obrazovek s nastavením některých položek, klepněte na odkaz **Přizpůsobit nastavení** (následující body popisují tuto variantu).

Obrázek 1.2 Volba expresního nastavení nebo vlastních voleb

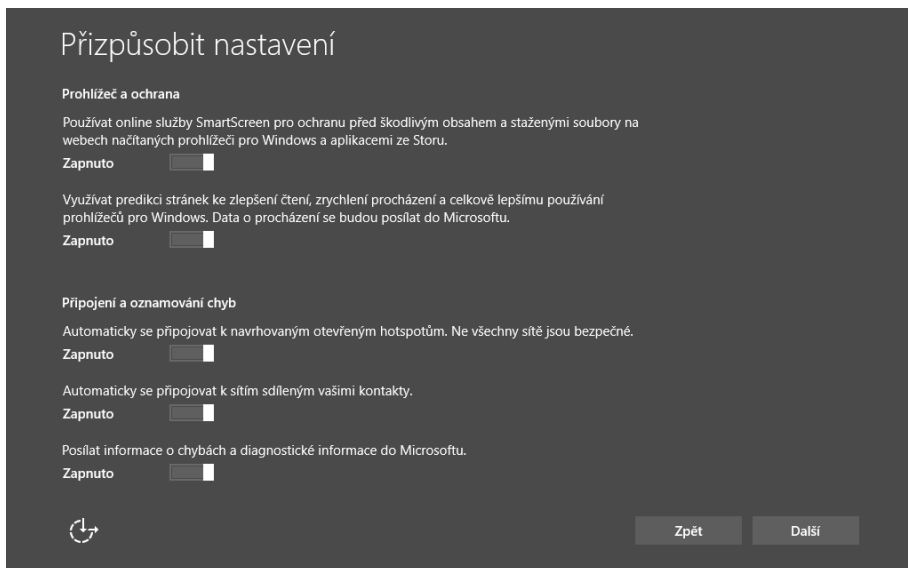
3. Další obrazovka – **Přizpůsobit nastavení** – obsahuje několik voleb týkajících se vašeho soukromí, po jejichž nastavení pokračujte klepnutím na tlačítko **Další**:
- Přizpůsobit zadávání pomocí řeči, psaní a rukopisu** – je-li tato volba aktivní, vaše vstupní data se použijí k přizpůsobení alternativních vstupních metod.
 - Posílat údaje o psaní a rukopisu Microsoftu** – obdobná volba jako předchozí, která vylepšuje rozpoznávání psaní a rukopisu.
 - Dovolit aplikacím, aby využívaly vaše reklamní ID** – je-li tato volba aktivní, mohou aplikace lépe zaměřit případnou zobrazovanou reklamu podle vašeho profilu.
 - Poloha** – povolením umožníte systému a aplikacím zjišťovat vaši polohu a tu následně používat (např. při umístování aktuální polohy do mapy).

Obrázek 1.3 Nastavení soukromí a polohy

4. Volby **Přizpůsobit nastavení** pokračují i na další obrazovce. Po jejich přizpůsobení pokračujte klepnutím na tlačítko **Další**:
- Používat online služby SmartScreen** – online kontrola stahovaných souborů a navštěvovaných webů.
 - Využívat predikci stránek** – predikce stránek v prohlížeči na základě vašeho dřívějšího pohybu na Internetu.
 - Automaticky se připojovat k navrhovaným otevřeným hotspotům** – počítač se bude automaticky připojovat k nezabezpečeným bezdrátovým sítím.
 - Automaticky se připojovat k sítím sdíleným vašimi kontakty** – počítač se bude automaticky připojovat k sítím, jejichž přístupové údaje uložil některý z vašich kontaktů a poskytl je ke sdílení.

- **Posílat informace o chybách** – v případě výskytu chyb budou odeslány odpovídající informace k diagnostice Microsoftu.

Obrázek 1.4 Nastavení prohlížeče a připojení

5. Na další stránce máte možnost změnit výchozí nastavení aplikací pro prohlížení fotek, přehrávání hudby, videí a internetový prohlížeč (klepněte na odkaz **Nechat mě zvolit výchozí aplikace**). Pokračujte klepnutím na tlačítko **Další**.

Tímto krokem jste dokončili prvotní nastavení systému, na které volně navazuje vytvoření uživatelského účtu.

Poznámka: Všechna nastavení provedená během úvodního přihlášení (stejně jako v případě expresního nastavení) lze později upravit.

Vytvoření uživatelského účtu

Po úvodním nastavení systému přejde průvodce volně na vytvoření uživatelského účtu. Na stránce **Kdo vlastní tento počítač** klepněte na **Vlastníkem jsem já** a pokračujte k vytvoření uživatelského účtu klepnutím na tlačítko **Další**. Volba **Moje organizace** je určena zejména do podnikového nasazení.

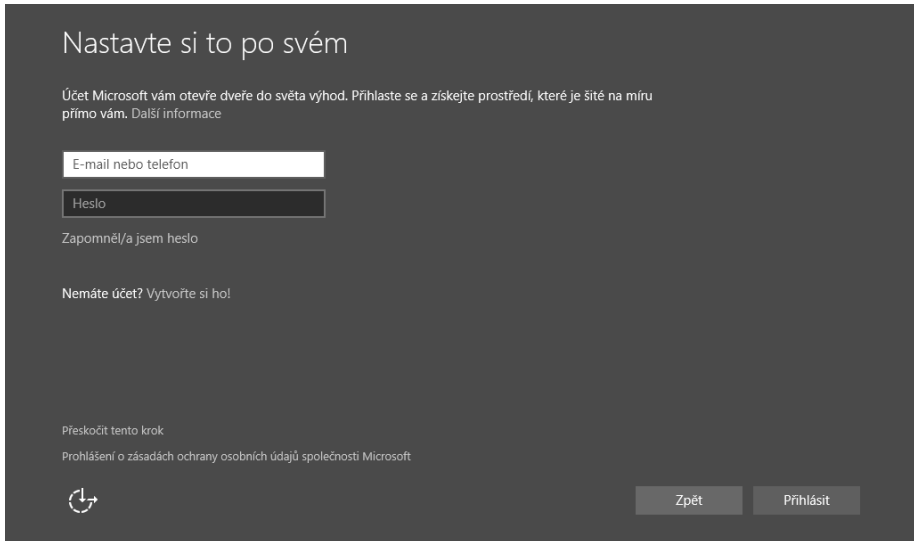
Při vytváření uživatelského účtu můžete zvolit dvě varianty:

- **Účet Microsoft** – pokud zvolíte přihlašování pomocí účtu Microsoft, budete moci využívat další služby, jako je synchronizace nastavení, stahování moderních aplikací nebo přístup ke svému cloudu. Podrobněji se této problematice (včetně vytvoření účtu Microsoft) věnuje kapitola 4.

- **Lokální účet** – služby napojené na účet Microsoft nemusíte využívat, počítač bude plně funkční i s lokálním účtem.

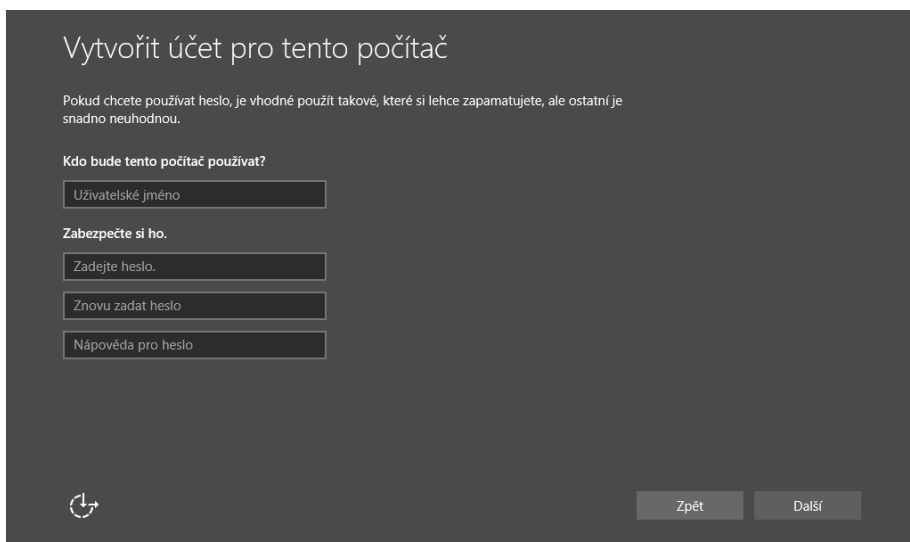
Účet Microsoft si můžete vytvořit předem (viz kapitola 4) nebo během vytváření uživatelského účtu. Ať už zvolíte kteroukoliv variantu (účet Microsoft, lokální účet), lze mezi nimi později přecházet. Podrobněji se přechodu mezi účty věnuje kapitola 10. Uživatelský účet vytvoříte následovně:

- Na stránce **Nastavte si to po svém** můžete přímo zadat svůj účet Microsoft. Pokud jej nemáte a chcete jej přímo zřídit, využijte odkaz **Vytvořte si ho**. Klepnutím na tlačítko **Přihlásit** přejdete na stránku s nastavením PINU (lze upravit později, viz kapitola 10) a po jeho potvrzení budete přihlášení do systému.

Obrázek 1.5 Přihlášení pomocí účtu Microsoft

- Pokud chcete využít pouze lokální účet, klepněte na stránce **Nastavte si to po svém** na odkaz **Přeskočit tento krok**. Na následující stránce zadejte **Uživatelské jméno**, **Heslo** (dvakrát) a **Nápovědu pro heslo**. Klepnutím na tlačítko **Další** se vytvoří lokální účet a vy budete přihlášení do systému.

Obrázek 1.6 Vytvoření lokálního účtu

Dvojí aplikace, nabídka Start a režim tabletu

Systém Windows 8 přišel ve své době s poměrně revolučními změnami uživatelského rozhraní. Windows 10 se v některých směrech vrací k zažitým zvyklostem z předchozích verzí, novinky Windows 8 v podobě úvodní obrazovky však implementuje také.

Systém Windows 10 je koncipován tak, aby se dal používat jak na klasických a přenosných počítačích, tak na tabletech, noteboocích a konvertibilních zařízeních s dotykovou obrazovkou. Kterýkoliv počítač můžete přepnout do režimu tabletu, ve kterém se upraví uživatelské rozhraní majoritnímu způsobu ovládání prsty na dotykovém displeji.

Dvojí aplikace

Ve Windows 10 najdete dva typy aplikací:

- **Klasické** – běžné aplikace, které znáte z předchozích verzí systému. Aplikaci stáhnete, nainstalujete a můžete používat. Primárním způsobem ovládání jsou klávesnice a myš.
- **Moderní** – aplikace určené primárně na ovládání prsty na dotykovém displeji. Tomu je uzpůsoben jejich design – mají jednoduché rozhraní s dostatečně velkými ovládacími prvky. Aplikace se instalují ze speciálního obchodu s aplikacemi (aplikace *Store*).

Oba typy aplikací lze ovládat klávesnicí, myší i dotykem, některé kombinace jsou však méně uživatelsky přívětivé. Pokud se rozhodnete pracovat s klasickou aplikací pomocí dotyků, může být obtížné trefit se na miniaturní ovládací prvky. A naopak, u moderních aplikací se nezřídká nepočítat s klávesovými zkratkami, které ovládání značně zrychlují.

Uživatelé zvyklí na prostředí systému Windows 7 nemusí s moderními aplikacemi a dlaždicemi přijít téměř vůbec do styku. Pokud však vlastníte zařízení s dotykovou obrazovkou (tablet, případně konvertibilní zařízení či notebook), nemusíte se na plochu systému podívat a zařízení bude pracovat hlavně s moderními aplikacemi ovládanými dotykem. Windows 10 lze používat oběma způsoby, u vybraných zařízení je lze i kombinovat.

Nabídka Start a režim tabletu

Ve Windows 10 najdete opět nabídku **Start**, která kombinuje přístup předchozích verzí systému. Najdete v ní jak všechny nainstalované aplikace (**Start** → **Všechny aplikace**), které spustíte klepnutím, tak dlaždice sloužící jako zástupci k rychlému spuštění vybrané aplikace a zobrazující navíc další informace.

Podobu obou částí nabídky **Start** lze bohatě nastavit, podrobněji se tomuto tématu věnuje kapitola 2. Pokud má vaše zařízení dotykový displej a chcete jej ovládat pomocí dotyků, je na tento přístup systém připraven – stačí jej přepnout do režimu tabletu, čímž změníte podobu prostředí. Práce s počítačem (tabletem) v tomto režimu je také popsána v kapitole 2.

Obrázek 1.7 Nabídka Start

Důležitými prvky v nabídce **Start** jsou položky:

- **Uživatel** – v levém horním rohu se zobrazuje aktuálně přihlášený uživatel. Klepnutím na něj zobrazíte další možnosti, jako jsou:
 - **Změnit nastavení účtu** – klepnutím přejdete do *Nastavení*, kde můžete upravovat předvolby aktuálního účtu.
 - **Zámek** – zamknete počítač. Pokračování v práci bude vyžadovat heslo aktuálně přihlášeného uživatele. Veškeré spuštěné aplikace zůstávají i při zamčení aktivní.

- **Odhlásit se** – dojde k ukončení všech aplikací, obdobně jako při vypínání počítače, místo vypnutí se ale zobrazí přihlašovací obrazovka.
- **Vypnout** – klepnutím zobrazíte další volby vypnutí jako **Restartovat**, **Vypnout**, případně další (v závislosti na nastavení napájení).

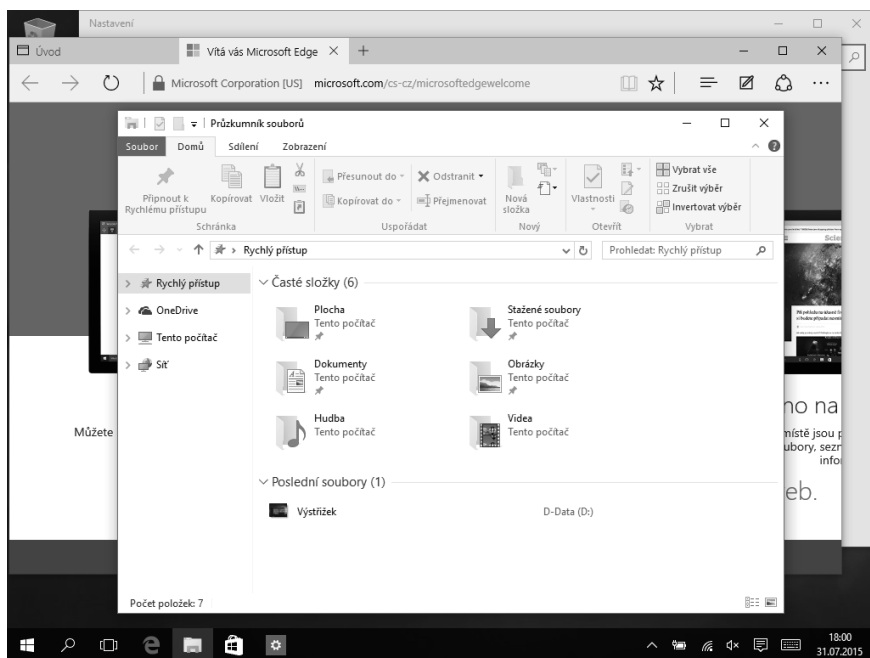
Poznámka: Nabídce **Start** a jejímu nastavení se podrobně věnuje kapitola 2.

Pracovní plocha

Po přihlášení do systému se zobrazí pracovní plocha podobná té, kterou patrně znáte z předchozích verzí Windows. V její spodní části se pak nachází hlavní panel, kterému se podrobněji věnuje následující kapitola.

Pracovní plocha slouží jako prostor, na kterém můžete pracovat hned s několika programy zároveň. Málokdy vyžaduje jeden program prostor celé obrazovky, většinou běží v takzvaném okně. Zejména v době velkých širokoúhlých obrazovek lze na ploše komfortně uspořádat více oken běžících programů a efektivně tak využít její prostor.

Oken můžete mít na ploše libovolný počet, u většiny z nich lze měnit jejich velikost, rozmístění a proporce. Okna můžete umísťovat libovolně přes sebe, mohou se překrývat. Okno umístěné vizuálně nejbliž uživateli bývá aktivní – veškerý vstup (například úhozy na klávesnici) je směřován programu právě tohoto aktivního okna.

Obrázek 1.8 Plocha systému s několika aktivními okny

Prvky okna

Spustte libovolný program, například *Poznámkový blok* (**Start** → **Všechny aplikace** → **Poznámkový blok**). Otevře se okno aplikace. V pravém rohu najdete trojici ovládacích tlačítek (zprava):

- **Zavřít** – klepnutím na křížek zavřete příslušné okno.
- **Maximalizovat** – klepnutím na čtvereček zvětšíte okno přes celou obrazovku. Tlačítko se změní na dvojici čtverečků – po opětovném klepnutí se okno zmenší na původní velikost. Stejný efekt lze realizovat i poklepáním na záhlaví okna.
- **Minimalizovat** – klepnutím na vodorovnou čáru okno „skryjete“ na hlavní panel. Klepnutím na jeho ikonu na hlavním panelu opět obnovíte původní velikost a umístění na ploše.

Kromě zmíněných tlačítek mohou mít okna v záhlaví další prvky:

- **Ikona** – v levém horním rohu najdete ikonu programu. Klepnutím na ni zobrazíte nabídku s příkazy obdobnými jako trojice tlačítek v pravém horním rohu.
- **Nástroje** – v některých programech (např. *Průzkumník souborů* nebo *Malování*) následuje za ikonou programu několik dalších ikon. Jedná se o tzv. panel nástrojů Rychlý přístup a představuje často používané funkce daného programu (uživatelsky si lze tento panel přizpůsobit).
- **Titulek** – za ikonami najdete nejčastěji označení okna, obvykle se jedná o název programu. U aplikací pracujících se soubory (například grafický editor, textový editor apod.) zde najdete i jméno aktuálně otevřeného souboru.

Okna lze přesouvat po ploše tažením za záhlaví – klepněte na záhlaví, držte stisknuté tlačítko myši a přetáhněte okno na požadované umístění. Změnu velikosti provedete tažením za libovolný okraj nebo roh okna (myš změní ukazatel na oboustrannou šipku).

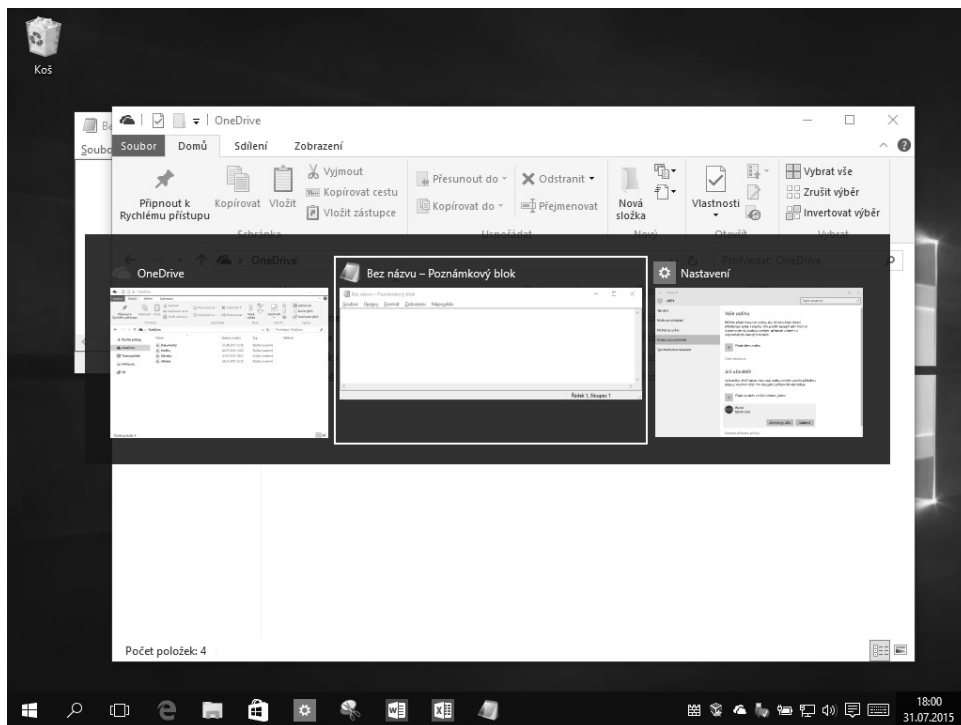
Mezi okny se můžete přepínat pomocí klávesové zkratky **Alt+Tab**. Podržte **Alt** a opakovaným stisknutím tabulátoru se posunujete v seznamu otevřených oken. Okno, které je zvýrazněno v okamžiku uvolnění klávesy **Alt**, se stává aktivním. Seznamem můžete listovat i opačně, k tomu slouží zkratka **Alt+Shift+Tab**.

Tip: Pokud potřebujete zobrazit plochu, klepněte myší do tenkého pruhu v pravém spodním rohu obrazovky vedle hodin na hlavním panelu. Opětovným klepnutím obnovíte pozici oken. Alternativně můžete použít i klávesovou zkratku **Win+D**.

Upozornění: Plochu zobrazíte také klávesovou zkratkou **Win+M**. Ta však na rozdíl od předchozího zmíněného postupu nepřenese plochu do popředí, ale minimalizuje všechna okna. Výsledný efekt je stejný, opětovným stisknutím **Win+M** však neobnovíte okna otevřená na ploše – musíte je ručně vyvolat klepnutím na jejich ikonu na hlavním panelu.

Obrázek 1.9 Přepínání mezi okny pomocí klávesnice

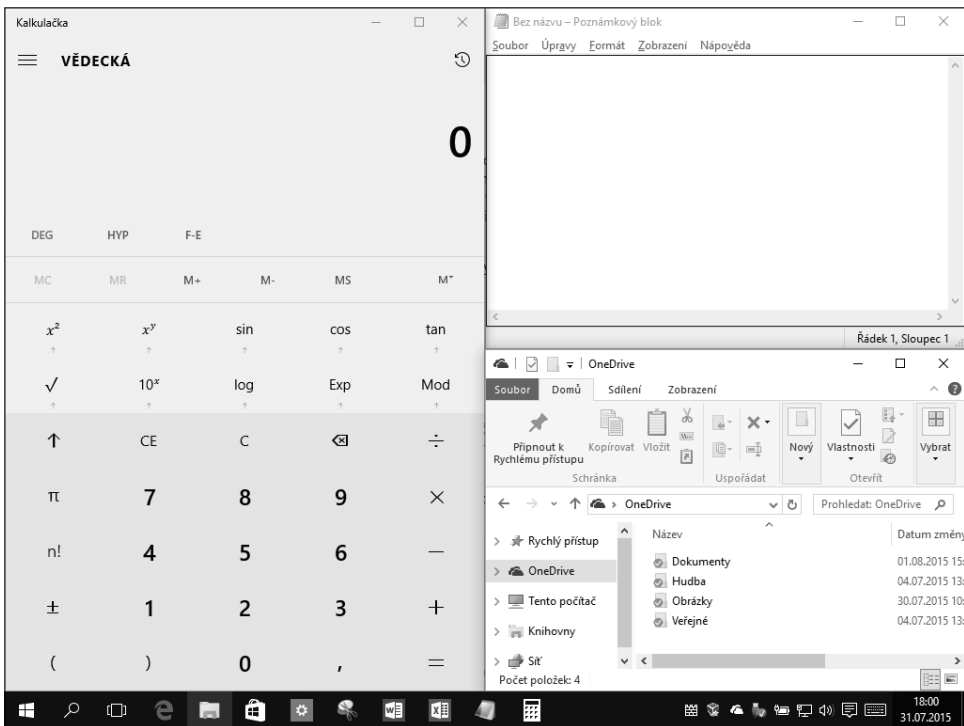
Rozmístění oken na ploše

Od Windows 7 umožňuje systém několik užitečných úprav velikosti oken. Lze je realizovat myší:

- **Přichycení k okrajům** – uchopte okno a přesuňte jej k levému či pravému okraji obrazovky. Jakmile se objeví průhledný obrys přes polovinu obrazovky, uvolněte tlačítko myši a okno danou polovinu obrazovky vyplní.
- **Roztažení na výšku** – roztáhněte velikost okna směrem vzhůru až k hornímu okraji obrazovky, dokud se neobjeví průhledný obrys. Celé okno poté při zachování šířky vyplní celou dostupnou výšku.
- **Maximalizace** – kromě poklepání na záhlaví můžete okno maximalizovat i přetažením k hornímu okraji obrazovky. I zde je efekt provázen průhledným obrysem okna, který se zobrazí, jakmile je okno na správném místě.
- **Zobrazení pouze aktivního okna** – uchopte okno, jako když jej chcete přesunout, a zatřeste s ním. Všechna ostatní okna se skryjí. Zopakováním tohoto gesta je opět obnovíte.

S okny můžete pracovat i pomocí klávesových zkratk:

- **Win+šipka nahoru** – maximalizace okna.
- **Win+šipka dolů** – u maximalizovaného okna obnovení normální velikost, u normální velikosti minimalizace okna.
- **Win+šipka vlevo/vpravo** – přichycení k okraji. Opakovaným stisknutím klávesové zkratky okno prochází mezi stavy: přichycené na jednu stranu, normální velikost, přichycené na druhou stranu. Jakmile přichytíte jedno okno k okraji, zobrazí se náhledy ostatních, ze kterých můžete tabulátorem (respektive **Shift+Tab**) nebo šípkami a poté potvrzením klávesou **Enter** zvolit okno, které vyplní zbývající polovinu plochy.
- U oken přichycených k okraji můžete využít ještě novinku – zkratkou **Win+šipka nahoru/dolů** přichytíte okno k hornímu nebo dolnímu rohu (vyplní čtvrtinu obrazovky).

Obrázek 1.10 Plocha vyplněná okny

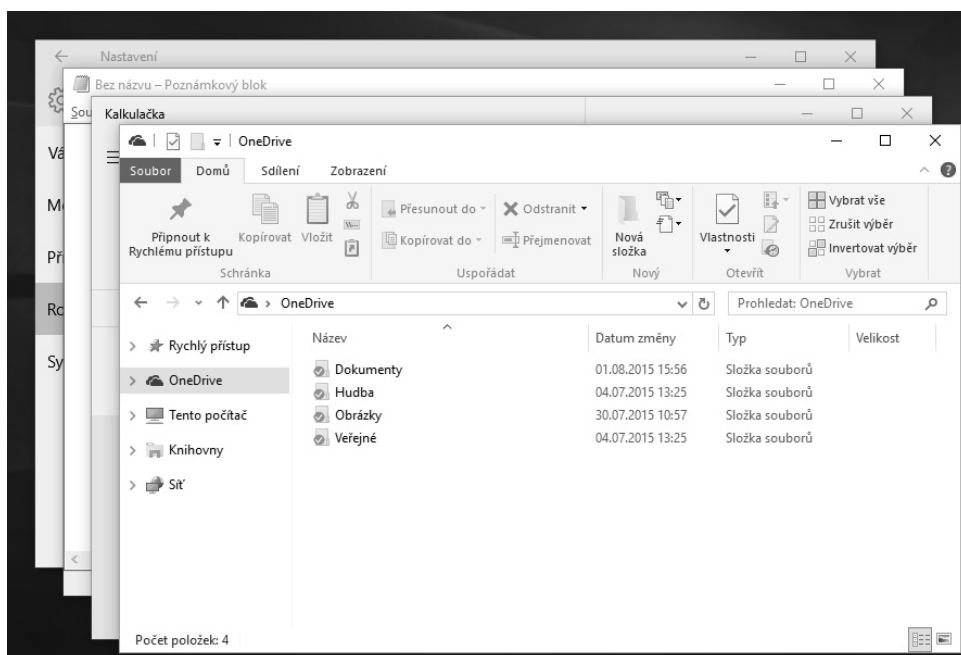

Tip: Přichytávání oken lze nastavit. Klepněte na **Start** → **Nastavení** → **Systém** → **Multitasking** – pomocí trojice voleb můžete vypnout/zapnout přichytávání oken, automatickou úpravu velikosti oken při přichycení a také nabídku dalšího okna k právě přichycenému.

Pokud pracujete na počítači s více monitory, nemusíte okna přesouvat na plochu dalšího monitoru ručně přetažením za záhlaví. Okno se zachováním velikosti přesunete na další plochu pomocí klávesové zkratky **Win+Shift+šipka vlevo/vpravo**.

Rozmístění oken na ploše můžete svěřit i systému využitím předdefinovaných rozestavení. Otevřete několik oken na ploše a poté klepněte pravým tlačítkem myši do prázdného místa na hlavním panelu. V zobrazené nabídce zvolte některou z následujících možností:

- **Okna na sebe** – otevřená okna se seřadí podobně jako rozvinutý balíček karet do tzv. kaskády. U každého okna se zobrazí záhlaví.
- **Zobrazit okna nad sebou** – okna se uspořádají nad sebe a vyplní tak obrazovku.
- **Zobrazit okna vedle sebe** – okna se uspořádají vedle sebe a vyplní tak obrazovku.
- **Zobrazit plochu/Zobrazit otevřená okna** – zobrazení plochy nebo obnovení otevřených oken.

Obrázek 1.11 Okna rozmístěná pomocí předdefinované volby Okna na sebe

Uspořádání plochy

Kromě oken otevřených programů můžete na plochu umísťovat další prvky – soubory, složky a zástupce (podrobněji se tomuto tématu věnují kapitoly 3 a 5). Všechny tyto prvky jsou reprezentovány ikonami.

Ve výchozím nastavení najdete na ploše pouze ikonu *Koš*. Jakmile však na plochu začnete umisťovat další prvky, orientace v nich může být komplikovanější. Systém naštěstí poskytuje hned několik možností, jak udržet na ploše mezi ikonami pořádek. Abyste si práci s ikonami vyzkoušeli, vytvoříte nejprve na ploše soubor a složku (detailněji se s tímto procesem seznámíte v kapitole 3).

Klepněte pravým tlačítkem myši na ploše a v zobrazené nabídce zvolte **Nový** → **Složka**. Na ploše se vytvoří složka, kterou libovolně pojmenujte a potvrďte stisknutím klávesy **Enter**. Obdobně vytvořte ještě soubor (**Nový** → **Textový dokument**).

Ikony můžete na ploše umístit na kamkoliv – klepněte na libovolnou z nich, za stálého držení tlačítka myši ji přesuňte na požadované místo a tlačítko uvolněte. Ikony můžete přesouvat i hromadně – nejprve je označte (stiskněte klávesu **Ctrl** a poté postupně klepněte na všechny ikony, které chcete přesunout) a následně je přesuňte stejně, jako jste přesouvali jednotlivé ikony.

Pokud vám nevyhovuje velikost ikon, můžete ji změnit dvěma způsoby:

- Klepněte na ploše pravým tlačítkem myši, v místní nabídce zvolte **Zobrazit** a v zobrazené podnabídce vyberte jednu z předpřipravených velikostí (**Velké ikony**, **Střední ikony**, **Malé ikony**).
- Klepněte na plochu levým tlačítkem myši. Poté stiskněte klávesu **Ctrl** a za jejího držení otáčejte kolečkem myši.

Uspořádání ikon na ploše můžete přenechat i na systému. Klepněte pravým tlačítkem na plochu a v místní nabídce věnujte pozornost následujícím třem volbám v podnabídce položky **Zobrazit**. Všechny se chovají jako přepínač – jejich opakovanou volbou je postupně zapínáte a vypínáte:

- **Automaticky uspořádat ikony** – zaškrtnutím se ikony seřadí do sloupců od levého horního rohu. Je-li tato volba aktivní, nelze ikony přesouvat po ploše.
- **Zarovnat ikony k mřížce** – je-li tato volba aktivní, ikony se budou vyrovnávat podle neviditelné mřížky do úhledného pravoúhlého rozmístění.
- **Zobrazit ikony na ploše** – pokud z jakéhokoliv důvodu potřebujete dočasně skrýt ikony z plochy, použijte tuto volbu.

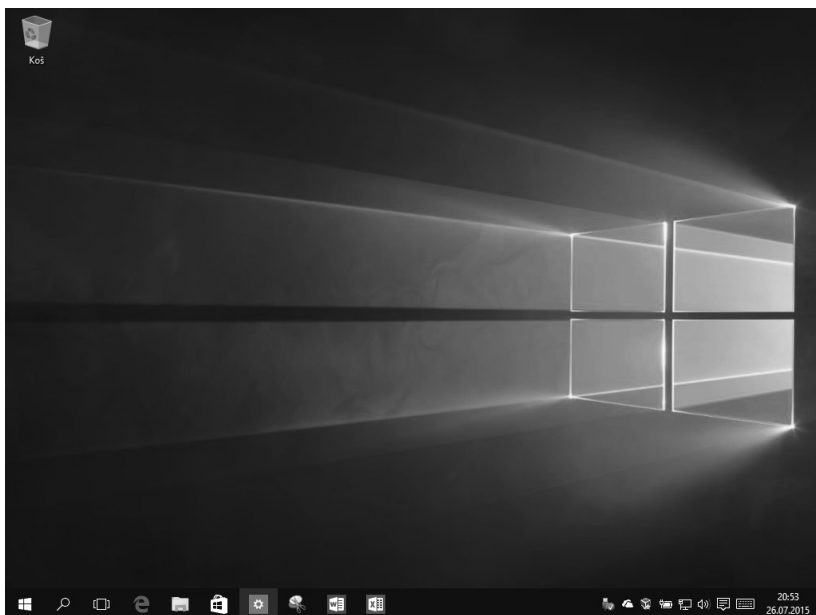
Pokud zvolíte automatické rozmístění ikon na ploše, můžete využít jejich řazení podle **Názu**, **Velikosti**, **Typu položky** nebo **Data změny**. Klepněte pravým tlačítkem myši na plochu a z nabídky vyberte požadované řazení v podnabídce položky **Seřadit podle**.

Hlavní panel a nabídka Start

V této kapitole:

- Start, vyhledávání a virtuální plochy
- Ikony programů
- Oznamovací oblast a její ikony
- Nastavení hlavního panelu
- Nabídka Start
- Režim tabletu

Na ploše systému Windows 10 si ve výchozí konfiguraci můžete ve spodní části obrazovky všimnout tenkého pruhu s nejrůznějšími ikonami přes celou šíři displeje. Jedná se o hlavní panel, který možná znáte z předchozích verzí systému. Tento prvek poskytuje základní informace o tom, co se aktuálně v systému děje – jaké máte otevřené programy a které uživatelské programy, respektive služby, jsou spuštěny. Lze z něj otevírat dokumenty, přistupovat k nastavení a pracovat s virtuálními plochami.

Obrázek 2.1 Plocha systému s hlavním panelem

Hlavní panel lze pomyslně rozdělit na několik částí, z nichž každá slouží ke specifickému účelu. Už na první pohled si lze všimnout, že ikony na panelu v levé části jsou vizuálně odlišné od těch napravo. Dokonce i v rámci tohoto rozdělení lze nalézt další podskupiny.

Start, vyhledávání a virtuální plochy

V levém rohu najdete na první pozici tlačítko **Start**, kterým otevřete stejnojmennou nabídku. Jí je věnována samostatná část v rámci této kapitoly. Dalším prvkem je ikona vyhledávání, pomocí níž můžete vyhledávat nejen v rámci počítače, ale i přímo na webu. Vyhledávání v počítači se neomezuje pouze na soubory, v případě shody se zde objeví i položky nastavení nebo programy.

Obrázek 2.2 Tlačítka Start, Prohledat Windows a Zobrazení úkolů

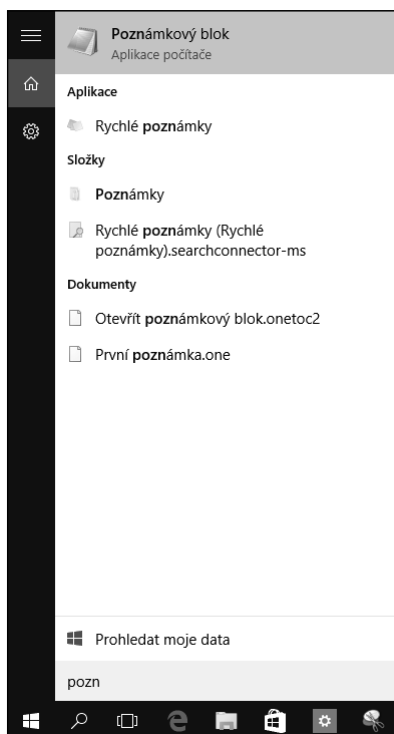
Pokud potřebujete použít vyhledávání, stačí na tlačítko klepnout a specifikovat hledanou frázi. Systém nabízí shody průběžně, jak píšete, mnohdy tak nemusíte napsat více než několik počátečních písmen. Požadovaný výsledek zvolíte klepnutím myši nebo jej označíte pomocí šipek a stisknete klávesu **Enter**.

Tip: Vyhledávání je k dispozici i v nabídce **Start** – klepněte na tlačítko **Start** nebo stiskněte klávesu **Win** a můžete hledanou frázi přímo začít psát. Zejména v kombinaci s klávesou **Win** je tento způsob rychlejší.

Podobu vyhledávacího tlačítka můžete upravit. Klepněte pravým tlačítkem myši do volného prostoru zhruba uprostřed hlavního panelu a v zobrazené nabídce vyberte u položky **Hledat** jednu z možností:

- **Zakázáno** – vyhledávání se na hlavním panelu nebude zobrazovat.
- **Zobrazit ikonu hledání** – kompaktní varianta (výchozí), vyhledávání je reprezentováno ikonou.
- **Zobrazit vyhledávací pole** – na hlavním panelu se zobrazuje celé vyhledávací pole.

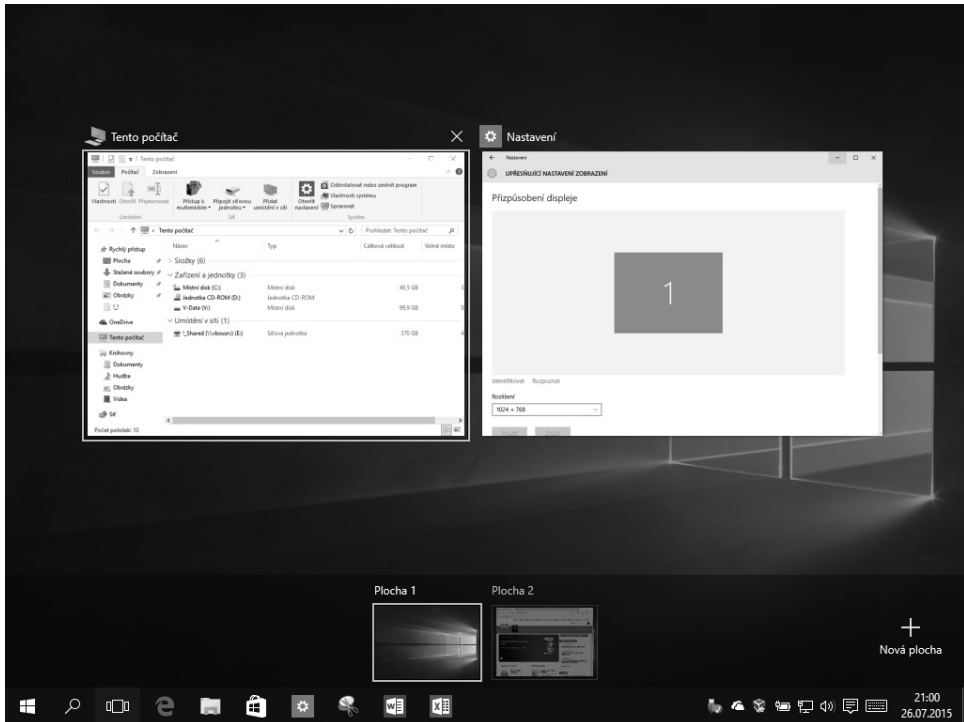

Obrázek 2.3 Výsledky vyhledávání

Třetí ikonu v pořadí představuje **Zobrazení úloh**. Jednou z novinek Windows 10 jsou tzv. virtuální plochy. Pokud máte na ploše otevřených více oken a hůře se v nich orientujete, můžete vytvořit další plochu a některá okna na ni přesunout. Další plochu využijete i v případě,

kdy se potřebujete od aktuální činnosti „odskočit“ – například otevřít dokument, upravit jej, prohlédnout několik fotek na disku, přidat je do dokumentu a ten poté odeslat e-mailem – a nechcete být rušeni aktuálně otevřenými okny.

Klepnete na tlačítko **Zobrazení úloh** (nebo stisknete **Win+Tab**) a otevře se přehled všech ploch. Novou plochu vytvoříte pomocí tlačítka **Nová plocha** v pravém dolním rohu nebo klávesovou zkratkou **Win+Ctrl+D**. Plochu zavřete klepnutím na křížek v jejím pravém horním rohu v pruhu aktivních ploch nebo klávesovou zkratkou **Win+Ctrl+F4**. Mezi plochami lze také přecházet pomocí klávesové zkratky **Win+Ctrl+šipka doprava/doleva**.

Obrázek 2.4 Přehled aktuálně otevřených ploch

Obdobně jako v případě vyhledávání lze i ikonu **Zobrazení úloh** z hlavního panelu odstranit. Klepněte pravým tlačítkem myši do volného místa na hlavním panelu a v místní nabídce zvolte **Zobrazit tlačítko Zobrazení úloh**.

Tip: Chování virtuálních ploch můžete upravit v *Nastavení* – klepněte na **Start** → **Nastavení** → **Systém** → **Multitasking** a pomocí dvou rozevíracích seznamů nastavte, která okna se budou zobrazovat na hlavním panelu a chování klávesové zkratky **Alt+Tab** (přepínání mezi okny).

Ikony programů

Jakmile spustíte nějaký program (ať už je to internetový prohlížeč, nebo editor s nějakým dokumentem), jeho ikona se objeví na hlavním panelu. Stačí tak jediný pohled na hlavní panel a máte okamžitý přehled, které programy jsou aktuálně spuštěny. Ty, jež často používáte, si můžete na hlavní panel „připnout“ (podrobněji níže), abyste je měli vždy rychle po ruce.

Spustíte aplikaci **Poznámkový blok** (**Start** → **Všechny aplikace** → **Příslušenství Windows** → **Poznámkový blok**). Jeho ikona se objeví na hlavním panelu a hned je zvýrazněna dvěma grafickými prvky. Ikona je orámovaná, což značí, že daná aplikace je mezi všemi spuštěnými aktivní. Spustíte ještě **Průzkumníka** (**Start** → **Všechny aplikace** → **Systém Windows** → **Průzkumník souborů** nebo **Win+E**). Kromě otevření jeho okna se na hlavním panelu zvýrazní jeho ikona, zatímco ikona *Poznámkového bloku* již zvýrazněná není. U obou však můžete pozorovat tenkou linku u spodního okraje, která indikuje spuštěný program.

Poznámka: Pokud máte otevřených více oken stejného programu, obě grafická zvýraznění se znásobí (efekt několika ikon na sobě). Máte tak přehled nejen o tom, které programy jsou spuštěny, ale i v kolika instancích.

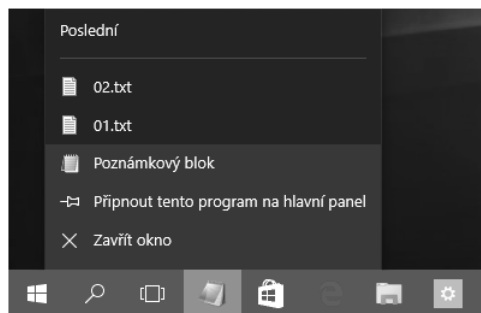

Obrázek 2.5 Hlavní panel se spuštěnými programy

Připnutí programů k hlavnímu panelu

Často používané programy si můžete na hlavní panel připnout – po zavření programu jeho ikona z panelu nezmizí a zůstane k dispozici. Program připnete následujícím způsobem:

1. Spustíte program, který chcete k hlavnímu panelu připnout.
2. Klepněte na jeho ikonu na hlavním panelu pravým tlačítkem myši a zvolte **Připnout tento program na hlavní panel**.
3. Po zavření programu zůstane jeho ikona na hlavním panelu. Klepnutím na ni jej opětovně spustíte.
4. Připnutý program odeberete obdobně: klepněte na jeho ikonu pravým tlačítkem myši a z místní nabídky vyberte **Odepnout tento program z hlavního panelu**.

Obrázek 2.6 Připnutí programu k hlavnímu panelu

Práce s ikonami na hlavním panelu

Ikony programů (připnutých i pouze spuštěných) lze snadno přesouvat a uspořádat podle požadavků uživatele. Pořadí ikon změňte přetažením ikony na požadované místo. U připnutých programů zůstane pořadí zachováno trvale, u pouze spuštěných jenom do doby, než daný program zavřete. Při opětovném spuštění se jeho ikona objeví na poslední pozici.

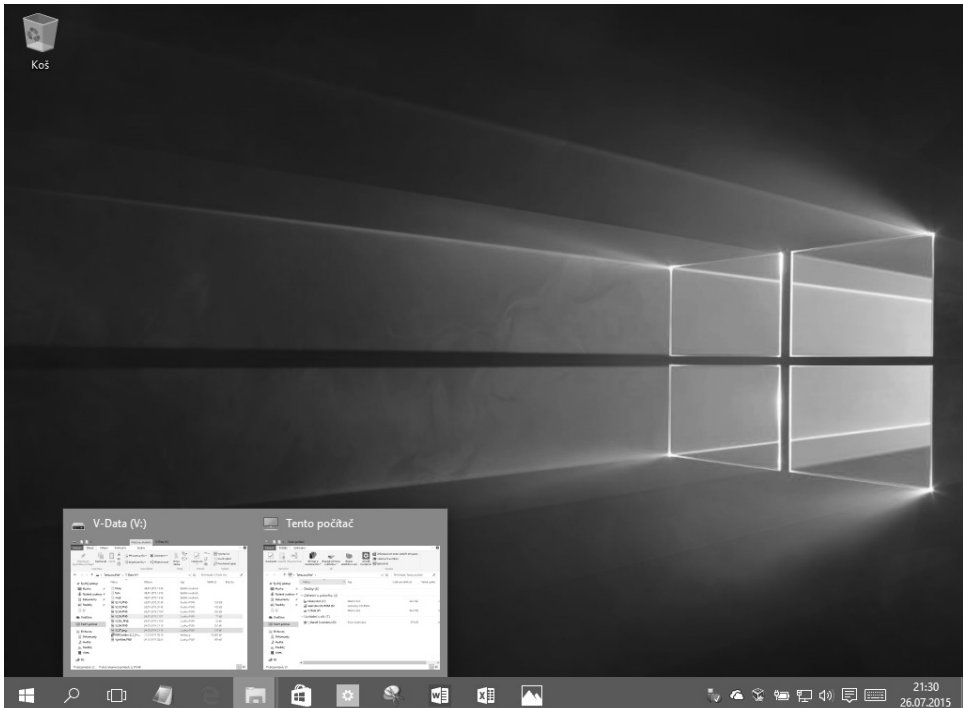
U otevřených programů lze klepnutím na ikonu na hlavním panelu jejich okno minimalizovat/obnovit. Program zůstává otevřený, pouze se jeho okno „skryje“ (opětovně objeví).

Tip: Pokud chcete otevřít další okno již otevřeného programu (například další *Poznámkový blok*, *Kalkulačku* apod.), nemusíte daný program hledat v nabídce **Start**. Stiskněte klávesu **Shift** a klepněte na ikonu programu na hlavním panelu. Případně můžete použít místní nabídku a volbu s názvem programu (třetí odspodu).

Živé náhledy otevřených oken

Abyste se podívali na obsah libovolného z otevřených programů, nemusíte se do něj hned přepínat. Najedte myší nad ikonu některého z otevřených programů. Nad ikonou se zobrazí miniatura s náhledem okna. Pokud přejetete myší na tuto miniaturu (bez klepání), všechna okna na ploše zprůhlední a zůstane zvýrazněné pouze toto okno v plné velikosti.

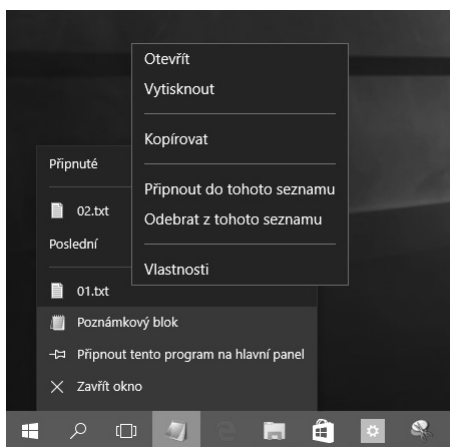
Obrázek 2.7 Živý náhled otevřeného okna (oken)

Miniatury se zobrazí i v případě, že klepnete na ikonu programu, který má aktuálně spuštěné více než jedno okno, z nichž požadované vyberete klepnutím. I zde lze využít živého náhledu. Pokud chcete program ukončit (respektive zavřít všechna jeho okna), nemusíte to dělat po jednom – z místní nabídky zvolte příkaz **Zavřít všechna okna**.

Rychlé místní odkazy programů

Užitečnou funkci hlavního panelu představují seznamy s akcemi, které zobrazíte klepnutím na ikonu programu na hlavním panelu pravým tlačítkem myši. Podle typu programu se může zobrazit hned několik možností. Obvykle se setkáte s následujícími kategoriemi (jejich pojmenování se může lišit):

- **Poslední** – na tento seznam narazíte nejčastěji u programů pracujících s určitým typem souboru. Např. u textového editoru to budou poslední upravované dokumenty, u přehrávače videí poslední sledované filmy.
- **Nejčastější** – nejčastěji otevírané soubory. Tento seznam najdete nejčastěji u internetových prohlížečů a tvoří jej (jak název napovídá) nejčastěji navštěvované stránky.
- **Připnuté** – obdobně jako připínáte programy na hlavní panel, můžete připínat i soubory k odpovídajícímu programu. Nejčastěji to využijete např. u kancelářského balíku – tabulku, kterou otevíráte denně, nemusíte hledat na disku. Otevřete požadovaný soubor, klepněte pravým tlačítkem myši na ikonu programu na hlavním panelu a klepněte na ikonu špendlíku vedle jména souboru (najdete jej v kategorii **Poslední**). Ikona se zobrazí, jakmile nad soubor najedete myší. Po klepnutí se vytvoří nová kategorie **Připnuté**. Opětovným klepnutím na ikonu špendlíku soubor odepnete. Alternativně můžete použít i místní nabídku daného souboru a volbu **Připnout do tohoto seznamu**, respektive **Odepnout z tohoto seznamu**.
- **Úlohy** – často používané funkce daného programu, jako je vytvoření nového dokumentu, e-mailu, panelu v prohlížeči apod.

Obrázek 2.8 Připnutí souboru na hlavní panel

Oznamovací oblast a její ikony

Pravá část hlavního panelu se označuje jako oznamovací oblast. Najdete zde primárně datum, čas, ikony některých spuštěných aplikací (zejména těch, které běží na pozadí a mezi spuštěnými aplikacemi by zbytečně zabíraly místo), přístup k některým nastavením (připojení k síti) a užitečné informace (stav napájení, nastavení zvuku).

Tip: Klepnutím na údaj o čase v oznamovací oblasti zobrazíte jednoduchý kalendář, kterým můžete snadno listovat. Klepnutím na odkaz nad kalendářem (aktuální den) se v kalendáři vrátíte na zobrazení aktuálního měsíce.

Ve výchozím nastavení se nezobrazují všechny ikony, některé jsou skryty. Zobrazíte je klepnutím na malou šipku směřující vzhůru (**Zobrazit skryté ikony**) na nejlevější pozici oznamovací oblasti. Vzhled a chování oznamovací oblasti můžete upravit následujícím způsobem:

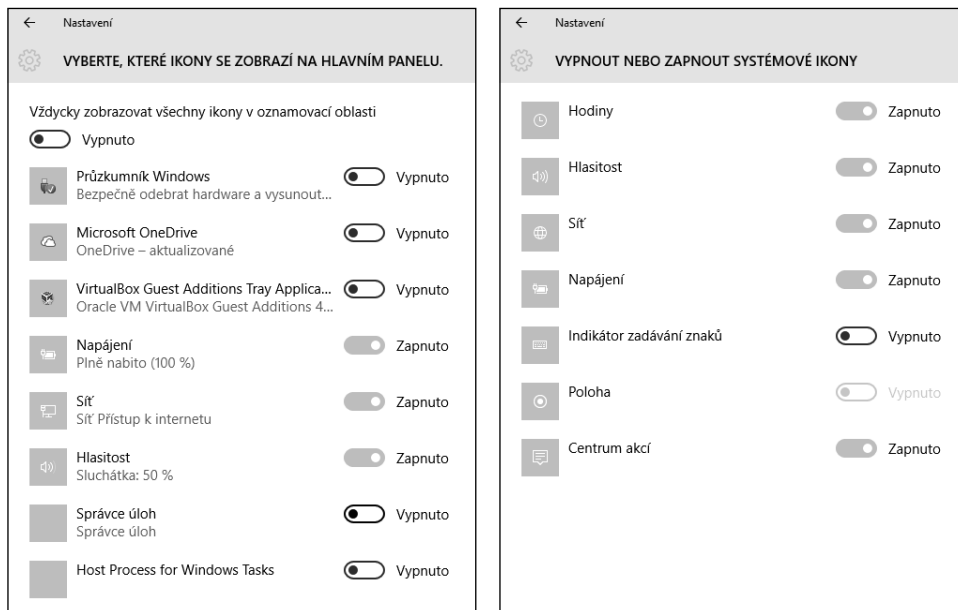
1. V **Nastavení (Start → Nastavení)** klepněte na **Systém**.
2. V nabídce vlevo zvolte **Oznámení a akce**.
3. Po klepnutí na **Vyberte, které ikony se zobrazí na hlavním panelu** můžete zvolit, které z ikon se budou zobrazovat stále a které budou skryty (zobrazí se po klepnutí na šipku **Zobrazit skryté ikony**).
4. Po klepnutí na **Vypnout nebo zapnout systémové ikony** můžete upravit zobrazení systémových funkcí, jako je napájení, hlasitost apod.
5. V sekci **Oznámení** volíte, která oznámení se budou zobrazovat v **Centru akcí** (zobrazíte je klepnutím na ikonu s bublinou v oznamovací oblasti, zobrazuje oznámení systému a aplikací).
6. Pomocí přepínače **Zobrazovat oznámení z těchto aplikací** aktivujete zobrazování oznámení pro nainstalované aplikace. Zapnutím se zpřístupní přepínače pro jednotlivé aplikace, jejich oznamování tak můžete detailně nastavit podle vlastních požadavků.
7. Ve spodní části **Centra akcí** se zobrazuje čtveřice ikon rychlých akcí. Které to budou, volíte v sekci **Rychlé akce**. Zbývající zobrazíte klepnutím na **Rozbalit v Centru akcí**.

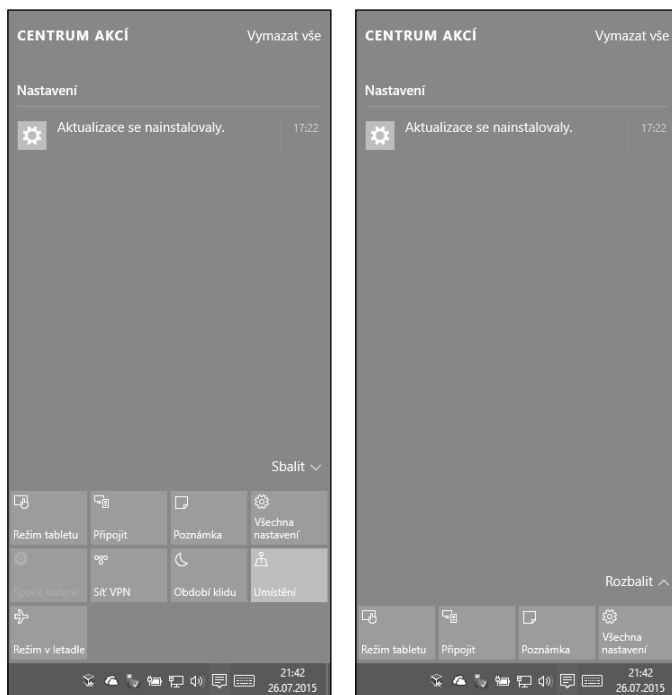
Poznámka: Provedené změny se projevují okamžitě, změnu nastavení nemusíte nikde potvrzovat.

Systémové ikony (nastavení ve čtvrtém kroku předchozího postupu) mají následující význam:

- **Hodiny** – zobrazení aktuálního data a času
- **Hlasitost** – zobrazení zvukového zařízení a úrovně hlasitosti
- **Síť** – stav připojení k síti, v případě bezdrátového připojení i síla signálu
- **Napájení** – aktuální způsob napájení
- **Indikátor zadávání znaků** – aktuální nastavení vstupního zařízení, nejčastěji klávesnice
- **Poloha** – polohové služby
- **Centrum akcí** – zobrazení nových oznámení

Obrázek 2.9 Výběr ikon na hlavním panelu a nastavení systémových ikon

Obrázek 2.10 Centrum akcí s tlačítky rychlých akcí

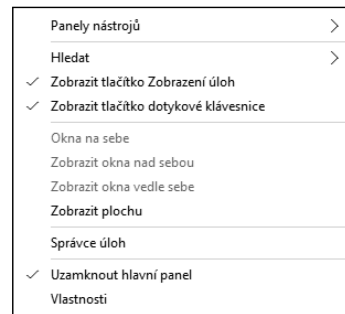
Nastavení hlavního panelu

Hlavní panel a jeho chování můžete upravit a přizpůsobit vlastním preferencím. Klepněte pravým tlačítkem myši na prázdné místo na hlavním panelu. V místní nabídce si povšimněte zaškrtnuté volby **Uzamknout hlavní panel**.

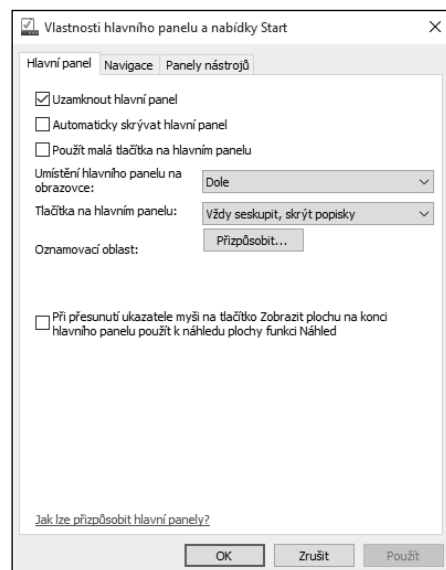
Pokud na tuto volbu klepnete (zrušíte zaškrtnutí), hlavní panel jste odemkli a můžete s ním manipulovat. Obdobně jako měníte velikost oken tažením za okraj, můžete roztáhnout i hlavní panel. Uchopením za prázdné místo a přesunem k libovolné jiné straně obrazovky panel přesunete – nemusí tak nezbytně být u spodního okraje. Opětovným zaškrtnutím volby **Uzamknout hlavní panel** tyto úpravy zakážete.

K nastavení hlavního panelu se dostanete klepnutím pravým tlačítkem myši do prázdného místa na panelu a poté volbou položky **Vlastnosti**. Zobrazí se dialogové okno s řadou nastavení:

- **Uzamknout hlavní panel** – tato volba duplikuje nastavení přístupné již z místní nabídky hlavního panelu, uzamyká jej proti případné změně velikosti nebo změně pozice.
- **Automaticky skrývat hlavní panel** – volba je užitečná zejména v případech, kdy potřebujete využít maximum plochy pro okno některého z programů. Po zaškrtnutí se bude hlavní panel, jakmile jej opustíte kurzorem myši, skrývat. Opětovně jej zobrazíte umístěním kurzoru myši ke spodnímu okraji obrazovky.
- **Použít malá tlačítka na hlavním panelu** – pokud vám nevyhovuje výška panelu, můžete ji touto volbou zmenšit.
- **Umístění hlavního panelu na obrazovce** – kromě přetažení odemknutého panelu ke zvolené straně obrazovky můžete určit jeho pozici i pomocí tohoto rozevíracího seznamu.
- **Tlačítka na hlavním panelu** – ve výchozím nastavení se na panelu zobrazují pouze ikony. Pomocí dalších voleb v tomto rozevíracím seznamu jim můžete dodat popisky a upravit seskupování.

Obrázek 2.11 Místní nabídka hlavního panelu

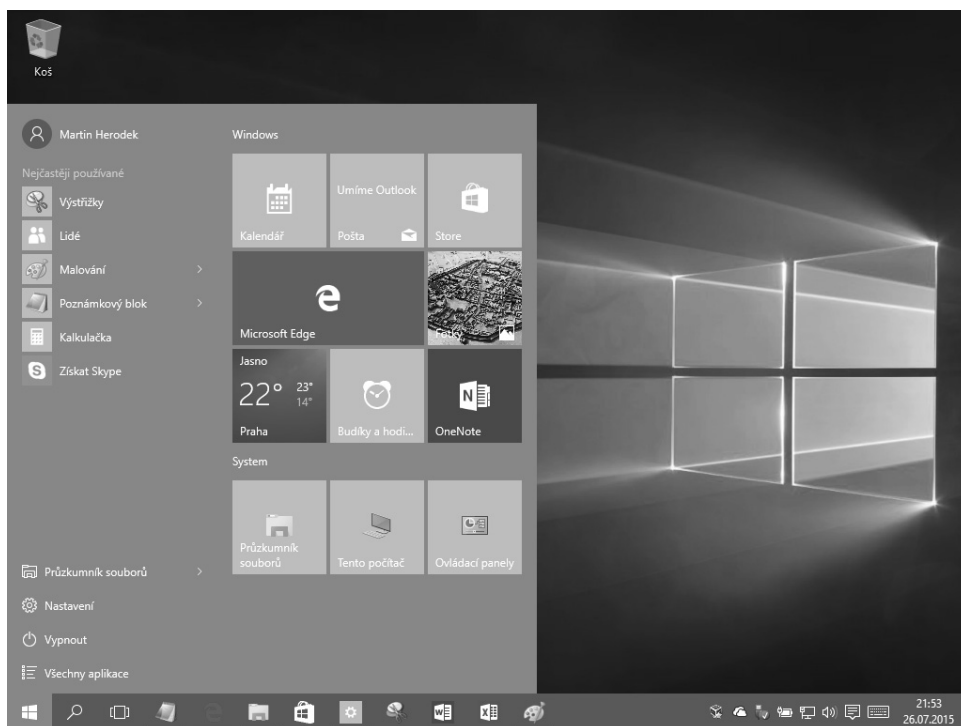
Obrázek 2.12 Nastavení hlavního panelu

- **Oznamovací oblast** – klepnutím na tlačítko **Přizpůsobit** přejdete do *Nastavení* – nastavení oznamovací oblasti je popsáno v předchozí podkapitole.
- **Při přesunutí ukazatele myši na tlačítko Zobrazit plochu...** – je-li tato volba aktivní, při přesunu kurzoru (bez klepání) myši na tlačítko **Zobrazit plochu** vedle hodin v oznamovací oblasti dojde k zprůhlednění všech otevřených oken.

Nabídka Start

Nabídku **Start** patrně znáte z dřívějších verzí Windows. Ve Windows 8 byla nahrazena úvodní obrazovkou s dlaždicemi, ve Windows 10 se její podoba částečně vrací k tomu, co znáte z Windows 7 a starších verzí systému.

Po klepnutí na tlačítko **Start** se zobrazí stejnojmenná nabídka. Ta je rozdělena do dvou oblastí: levé s odkazy na aplikace a pravé s dlaždicemi. Šířku i výšku nabídky **Start** můžete změnit tažením – najedte myši k hornímu nebo pravému kraji nabídky, kurzor se změní na dvojítlou šipku. Poté stisknete levé tlačítko myši a upravte velikost. Jakmile jste s novou podobou spokojeni, tlačítko uvolněte.

Obrázek 2.13 Nabídka Start

Panel s aplikacemi v nabídce Start

Levá část nabídky **Start** je rozdělena do několika sekcí:

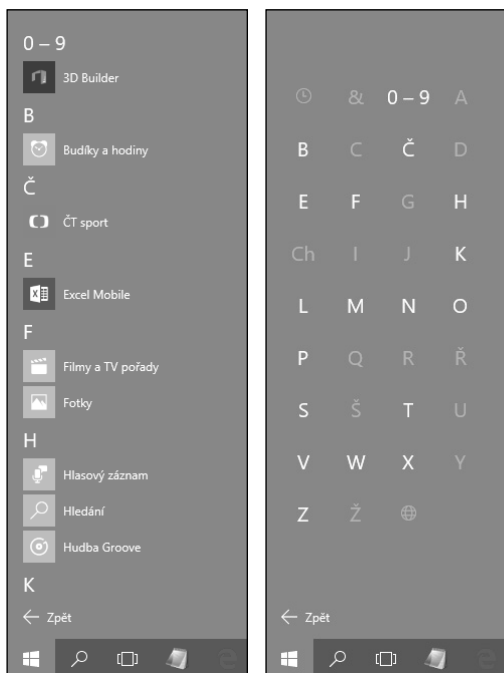
- **Uživatel** – po klepnutí na uživatele u horního okraje nabídky **Start** se zobrazí místní nabídka s dalšími akcemi:
 - **Změnit nastavení účtu** – klepnutím přejdete přímo do odpovídající části *Nastavení*.
 - **Zámek** – zamkne počítač. Aktuální uživatel zůstává přihlášený, veškeré jím spuštěné aplikace běží, k přístupu k počítači však potřebujete heslo (případně PIN, je-li nastaveno odemykání PINem). Tuto volbu použijte vždy, když se potřebujete vzdálit od počítače a nechcete jej ponechat přístupný dalším osobám. Alternativně můžete použít i klávesovou zkratku **Win+L**.
 - **Odhlásit se** – aktuálně přihlášený uživatel je odhlášen, jím spuštěné aplikace jsou ukončeny a k počítači se může přihlásit jiný uživatel. Počítač se nachází ve stejném stavu jako krátce po spuštění.
- **Nejčastěji používané** – zde se zobrazují nejčastěji spouštěné aplikace. Nechcete-li, aby se kterákoliv z aplikací zobrazovala, klepněte na ni pravým tlačítkem myši a v zobrazené nabídce zvolte **Nezobrazovat v tomto seznamu**.
- **Průzkumník souborů** – klepnutím spustíte *Průzkumníka*. Pokud klepnete na šipku vedle volby v nabídce Start, zobrazí se další nabídka s přehledem **Připnutých** a **Často používaných** destinací (obdobná, jako když klepnete pravým tlačítkem myši na *Průzkumníka* připnutého na hlavní panel).
- **Nastavení** – klepnutím otevřete *Nastavení*.
- **Vypnout** – klepnutím zobrazíte nabídku s dalšími volbami – **Vypnout**, **Restartovat**, **Režim spánku** aj.
- **Všechny aplikace** – klepnutím na tuto volbu zobrazíte všechny aplikace nainstalované na počítači. Jsou seřazeny abecedně a rozděleny do skupin podle počátečního písmene; najdete zde klasické aplikace i univerzální. Pokud některá položka představuje složku, po klepnutí na šipku dolů vedle jejího názvu zobrazíte její obsah. Klepnutím na písmeno přepnete zobrazení na abecedu, ve které klepnutím přejdete přímo na požadované písmeno (to je vhodné v případě, že máte v počítači nainstalovaných hodně aplikací a listování by trvalo neúměrně dlouho).

V režimu tabletu (podrobněji níže) se tato část nabídky **Start** smrskne do úzkého pruhu o třech ikonách. V levém horním rohu je to tlačítko **Nabídka**, kterým zobrazíte levý panel nabídky **Start** v klasické podobě. V levém dolním rohu jsou to pak tlačítka **Vypnout** a **Všechny aplikace**.

Když v seznamu všech aplikací klepnete na aplikaci pravým tlačítkem myši, zobrazí se nabídka s dostupnými akcemi (jejich počet závisí na aplikaci):

- **Připnout na Úvodní obrazovku** – vytvoří dlaždici v pravé části hlavního panelu.
- **Připnout na hlavní panel** – připne aplikaci na hlavní panel.
- **Odinstalovat** – odinstaluje aplikaci (u univerzálních aplikací je potřeba volbu ještě potvrdit, u klasických se otevře příslušná část *Ovládacích panelů*).

- **Spustit jako správce** – spustí aplikaci s oprávněním správce.
- **Otevřít umístění souboru** – otevře *Průzkumníka* a zobrazí složku, v níž se daná aplikace (respektive její spustitelný soubor) nachází.

Obrázek 2.14 Seznam všech aplikací a přepnutí do volby podle písmene

Úvodní obrazovka s dlaždicemi

Pravá část nabídky Start je vyhrazena dlaždicím programů. Dlaždice představuje zkratku ke spuštění programu – požadovanou aplikaci nemusíte hledat v nabídce **Start**, v podobě dlaždice ji máte ihned k dispozici.

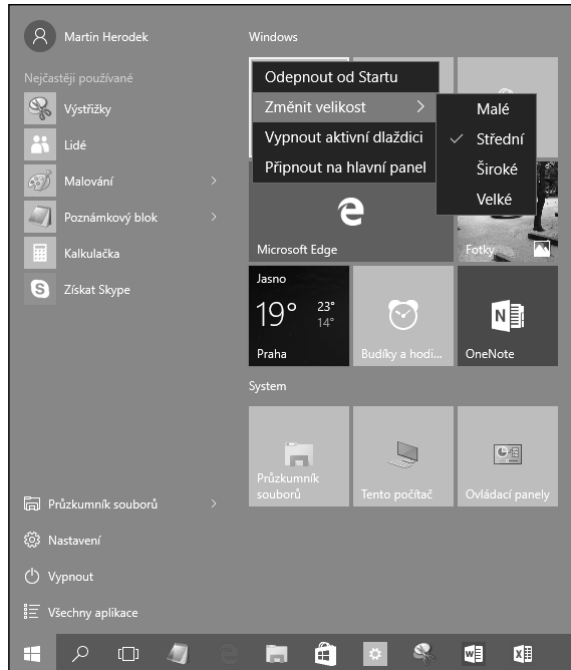
Pokud vytvoříte dlaždici z klasické nainstalované aplikace, nebude se svou funkcí odlišovat od zástupce na ploše (podrobněji v následující kapitole) nebo programu připnutého na hlavní panel. U moderních aplikací však mají dlaždice přidanou funkci – jsou aktivní a zobrazují informace aplikace. Na dlaždici aplikace *Budíky* se tak zobrazuje nejbližší budík, dlaždice aplikace *Počasí* přímo zobrazuje předpověď atd. Mnohé aplikace tak nemusíte ani spouštět, požadovanou informaci poskytnete už pohledem na dlaždici.

Umístění dlaždice změňte snadno jejím přetažením na požadované místo (klepněte na dlaždici, za stálého držení levého tlačítka myši ji přesuňte na nové umístění a poté uvolněte tlačítko myši). Klepnutím na dlaždici pravým tlačítkem myši zobrazíte místní nabídku s následujícími volbami:

- **Odepnout od Startu** – dlaždici aplikace odstraní.
- **Změnit velikost** – dlaždice mohou mít až čtyři velikosti (ne všechny musí být dostupné). V závislosti na typu aplikace se může na větší ploše aktivní dlaždice zobrazovat více informací (např. počasí na více dní).
- **Vypnout aktivní dlaždici** – ne u všech aplikací je aktivní dlaždice žádoucí. Pokud nechcete o dlaždici přijít, chcete ji však mít pouze jako rychlou volbu bez dalších informací, použijte tuto volbu.
- **Připnout na hlavní panel** – touto volbou připnete aplikaci i na hlavní panel.

V režimu tabletu (podrobněji níže) podržte na dlaždici prst, poté ji můžete přesunout na požadované místo. Podržením prstu také zobrazíte u dlaždice dvojici tlačítek – špendlíkem v pravém horním rohu dlaždici odstraní, pomocí tlačítka se třemi tečkami v pravém dolním rohu zobrazíte místní nabídku.

Dlaždice lze seskupovat do skupin a ty poté organizovat vodorovně i svisle podle osobních požadavků. V nabídce **Start** jsou již dvě připravené, další vytvoříte tak, že libovolnou dlaždici přesunete na volné místo vedle stávajících skupin nebo pod ně. Klepnutím do prázdného místa nad nově vytvořenou skupinou nebo na název skupiny můžete název upravit. Tažením za název skupiny můžete celou skupinu přetáhnout podobně jako samostatné dlaždice.

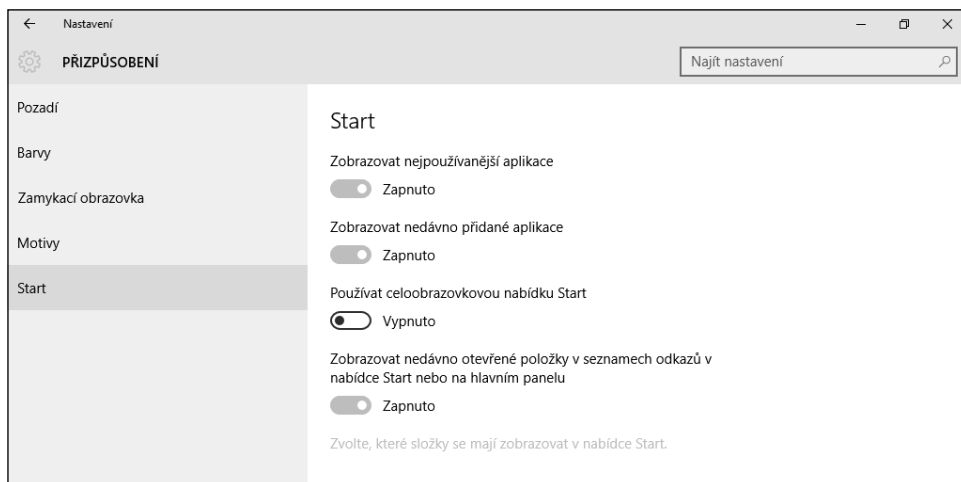
Obrázek 2.15 Změna velikosti dlaždice

Nastavení nabídky Start

Podobu nabídky Start můžete do určité míry upravit a přizpůsobit vlastním požadavkům. Přejděte do **Nastavení** → **Přizpůsobení** a v nabídce vlevo zvolte položku **Start**. K dispozici máte následující volby:

- **Zobrazovat nejpoužívanější aplikace** – zapnutím povolíte zobrazování nejčastěji používaných aplikací v nabídce **Start** pod uživatelským jménem.
- **Zobrazovat nedávno přidané aplikace** – je-li volba aktivní, zobrazí se pod sekci **Nejčastěji používané** i **Nedávno přidané** s posledními nainstalovanými aplikacemi.

- **Používat celoobrazkovou nabídku Start** – nabídka **Start** nebude ohraničena v okně, zobrazí se stejně jako v režimu tabletu.
- **Zobrazovat nedávno otevřené položky v nabídce Start nebo na hlavním panelu** – zapnutím povolíte u aplikací v nabídce **Start** (například v sekci **Nejčastěji používané**) a připnutým na hlavním panelu, aby se v jejich místní nabídce zobrazovaly nedávno otevřené položky.
- **Zvolte, které položky se mají zobrazovat v nabídce Start** – po klepnutí uvidíte seznam složek, které se mohou zobrazovat přímo v nabídce **Start**. Ve výchozím nastavení je to *Průzkumník* a *Nastavení* (nad volbou **Vypnout**); můžete k nim přidat další, případně tyto odebrat.

Obrázek 2.16 Nastavení nabídky Start

Režim tabletu

Režim tabletu spustíte klepnutím na ikonu **Centra akcí** v oznamovací oblasti hlavního panelu a poté klepnutím na tlačítko **Režim tabletu**. Pokud se v centru akcí příslušné tlačítko nezobrazuje, klepněte nejprve na odkaz **Rozbalit**.

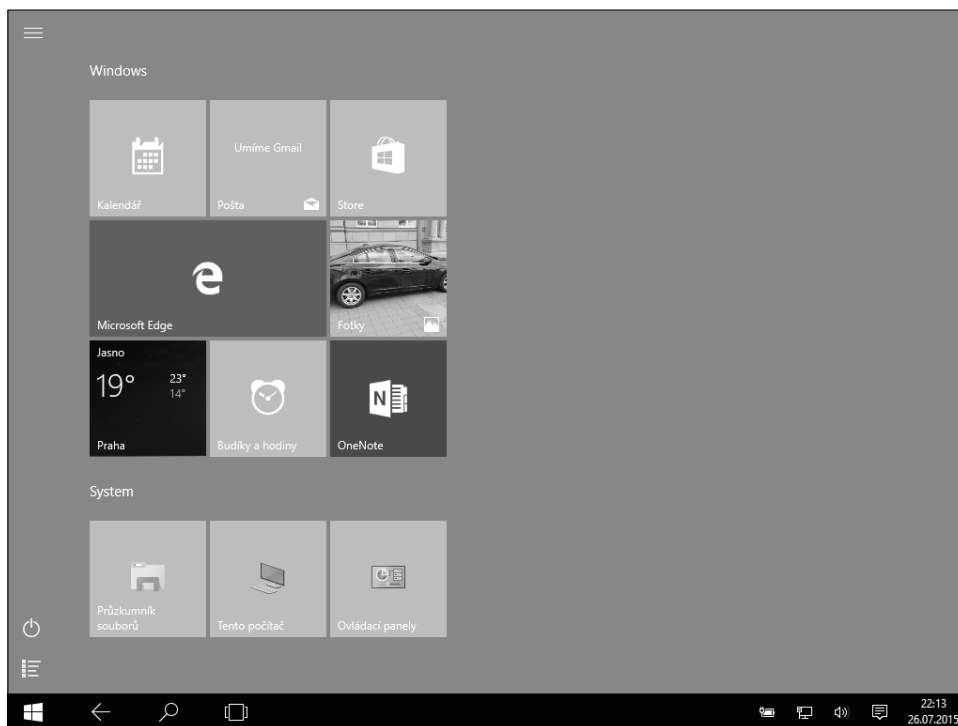

Poznámka: Některá zařízení umí „proměnu“ v tablet sama detekovat (například tablet s odpojitelnou klávesnicí). Ta při změně na tablet sama nabídnou aktivaci příslušného režimu. Toto chování můžete nastavit v *Nastavení* (podrobněji popsáno níže).

V režimu tabletu projde prostředí několika vizuálními změnami:

- Upravený hlavní panel – z hlavního panelu zmizí připnuté programy a přibude tlačítko **Zpět**. Zleva tak máte k dispozici čtveřici tlačítek: **Start**, **Zpět**, **Prohledat Windows** a **Zobrazení úkolů**.

- Úvodní obrazovka – místo plochy se zobrazuje úvodní obrazovka. Jedná se o upravenou podobu nabídky **Start**. Levý panel s aplikacemi se zmenší do úzkého pruhu, zobrazuje pouze ikony **Nabídka** (zobrazení plné šíře panelu s aplikacemi) nahoře a **Vypnout a Všechny aplikace** dole. Zbytek obrazovky vyplňují dlaždice rozložené stejně jako v nabídce **Start**.

Obrázek 2.17 Úvodní obrazovka v režimu tabletu

V režimu tabletu se předpokládá primárně využívání univerzálních aplikací, a to většinou v celoobrazovkovém režimu. Můžete ovšem na obrazovce zobrazit i více aplikací najednou (například *OneNote* a internetový prohlížeč) – provedete to příslušným gestem (podrobněji níže). Mezi spuštěnými aplikacemi se přepínáte pomocí tlačítka **Zobrazení úkolů** na hlavním panelu, případně pomocí gesta.

Gesta

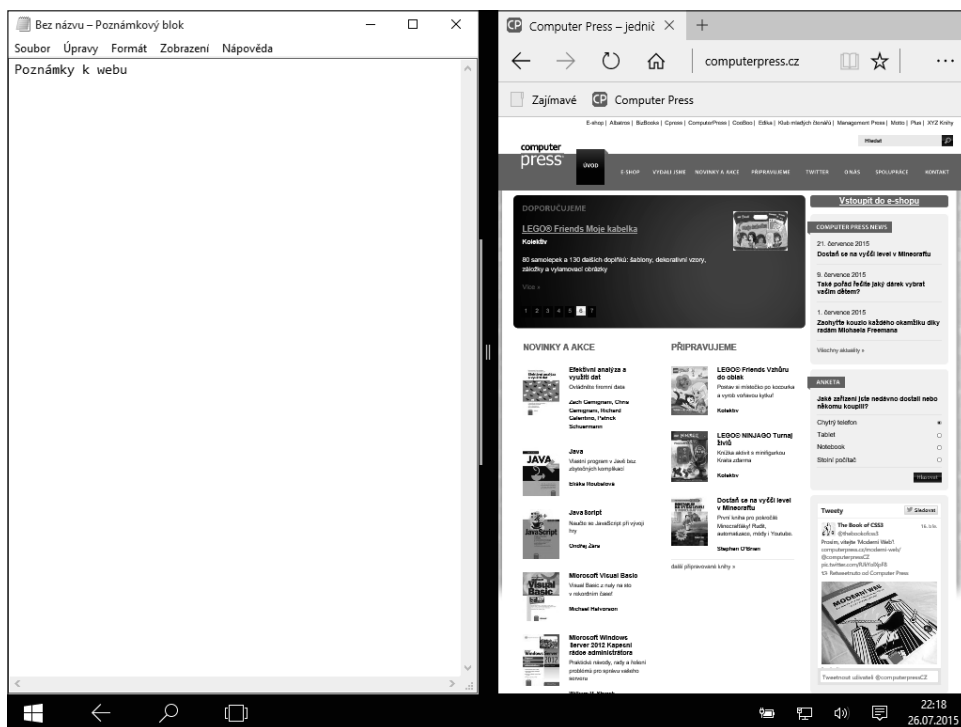
Ovládání počítače v režimu tabletu si můžete usnadnit a zefektivnit pomocí několika gest, kdy táhnete prst od jedné ze stran obrazovky směrem k jejímu středu:

- Tažení od levého okraje – zobrazení spuštěných aplikací (ekvivalent tlačítka **Zobrazení úkolů**).
- Tažení od pravého okraje – zobrazení **Centra akcí**.

- Tažení od spodního okraje obrazovky – pokud máte nastavené skrývání hlavního panelu, tímto gestem jej zobrazíte.
- Krátké tažení od horního okraje obrazovky – zobrazí záhlaví aplikace (obvykle pouze s informací o jméně aplikace a zavíracím křížkem v pravém horním rohu).
- Tažení od horního okraje obrazovky – aktivace multitaskingu. Tažením se okno aplikace zmenší do středu obrazovky, odkud jej bez zvednutí prstu přesuňte vlevo nebo vpravo. Aplikace vyplní polovinu obrazovky, přičemž v druhé polovině zobrazí další spuštěné aplikace – klepnutím zvolíte tu, která vyplní druhou polovinu obrazovky. Mezi aplikacemi je černý oddělovač, jehož tažením můžete upravit velikost jednotlivých aplikací. Pokud oddělovač přetáhnete až ke kraji obrazovky, zůstane zobrazená pouze jediná aplikace (v celoobrazovkovém režimu).

Tip: Chcete-li prohodit umístění aplikací otevřených vedle sebe, proveďte u libovolné z nich opět gesto tažení od horního okraje obrazovky a poté aplikaci přesuňte na druhou stranu a uvolněte prst z obrazovky. Aplikace si prohodí své pozice.

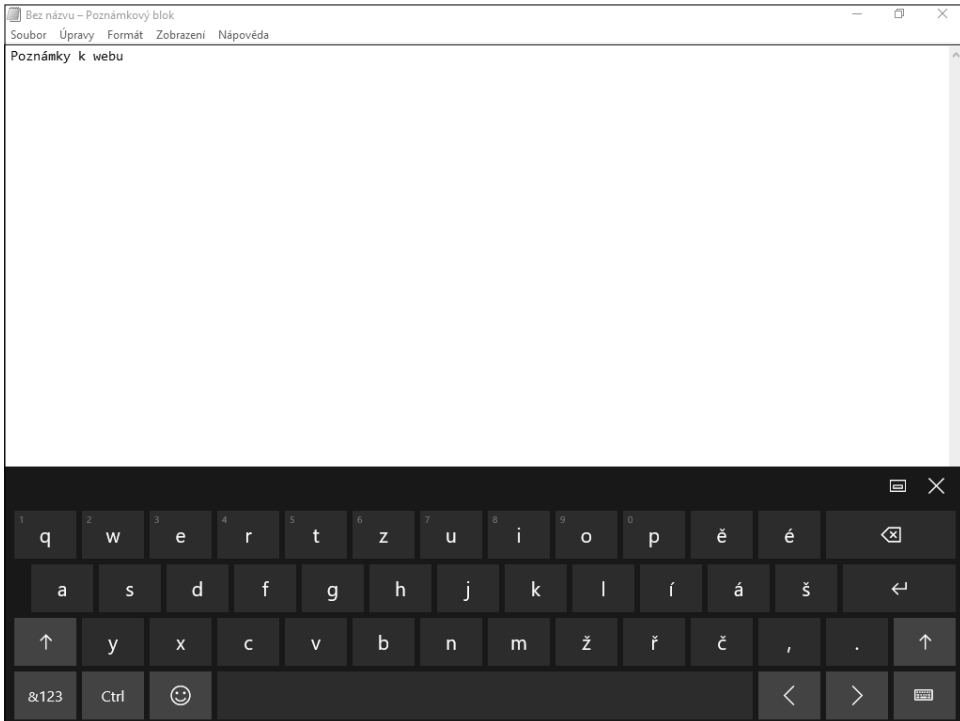

Obrázek 2.18 Dvě zobrazené aplikace v režimu tabletu

Dotyková klávesnice

V režimu tabletu nemusí být v závislosti na typu zařízení (tablety s odpojitelnou klávesnicí a jiná konvertibilní zařízení) dostupná fyzická klávesnice. Systém automaticky zobrazí dotykovou klávesnici na obrazovce vždy, když lze předpokládat vstup od uživatele, můžete ji však kdykoliv vyvolat i sami.

Klepněte na hlavní panel pravým tlačítkem myši a v zobrazené nabídce zvolte **Zobrazit tlačítko dotykové klávesnice**. V oznamovací oblasti se zobrazí ikona klávesnice, pomocí které kdykoliv zobrazíte dotykovou klávesnici ručně.

Obrázek 2.19 Zobrazená dotyková klávesnice

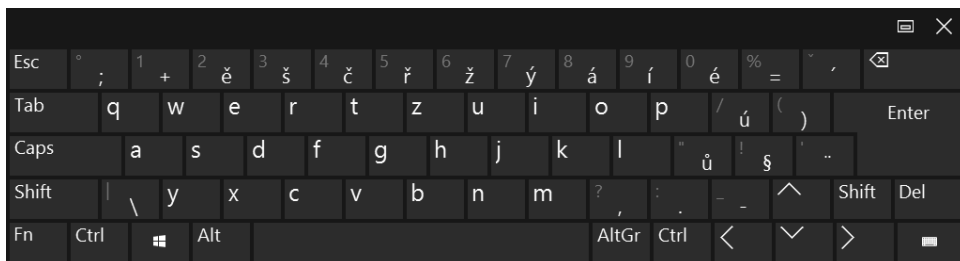
Zobrazíte-li dotykovou klávesnici, rychle si všimnete určité odlišnosti v rozložení kláves. Pokud vám toto rozložení nevyhovuje, můžete ho upravit. Otevřete *Nastavení* (**Start** → **Nastavení**) a přejděte do **Zařízení** → **Psaní**. Věnujte pozornost sekci **Dotyková klávesnice**:

- **Přehrávat zvuky kláves při psaní** – psaní je provázeno zvukovými efekty.
- **Začínat věty velkým písmenem** – je-li volba aktivní, za tečkou a mezerou se automaticky nastaví velké písmeno.
- **Po poklepnání na klávesu Shift psát všechno velkými písmeny** – poklepnání na klávesu Shift funguje jako CapsLock.

- **Přidat klávesnici se standardním rozložením** – zaškrtnutím této volby zpřístupníte klávesnici s klasickým rozložením (přepínání klávesnic je popsáno níže).
- **Automaticky zobrazit dotykovou klávesnici v okně aplikace** – je-li volba aktivní a pokud není k počítači připojena fyzická klávesnice, zobrazí automaticky dotykovou klávesnici vždy, když lze předpokládat vstup uživatele.

Zobrazíte-li dotykovou klávesnici, klepněte na tlačítko v pravém spodním rohu (s ikonou klávesnice). Na vývěr máte čtveřici stylů zadávání:

- **Výchozí klávesnice** – klávesnice se třemi řadami kláves a znaky s diakritikou na pravé straně.
- **Rozdělená klávesnice** – obdoba předchozí klávesnice rozdělená ke krajům. Snáze ji lze ovládat palci při úchopu zařízení oběma rukama.
- **Rozpoznávání psaní** – místo klávesnice se zobrazí prázdné pole, do kterého zadáváte text psaním prstem nebo dotykovým perem. Systém napsaný text rozpoznává a převádí na běžný vstup.
- **Standardní klávesnice** – klávesnice s rozložením blízkým běžné hardwarové klávesnici.

Obrázek 2.20 Dotyková klávesnice se standardním rozložením

Nastavení tabletového režimu

Chování počítače v tabletovém režimu upravíte v *Nastavení*. Klepněte na **Start** → **Nastavení** a přejděte do **Systém** → **Tabletový režim**. Zde máte k dispozici následující volby:

- **Při používání zařízení jako tabletu vylepší možnosti ve Windows** – zapnutím této volby aktivujete režim tabletu.
- **Když se přihlásím** – v rozevíracím seznamu vybíráte, jak se bude systém z hlediska volby režimu chovat po přihlášení: zda zapne tabletový režim, přejde na plochu nebo použije režim aktivní při odhlášení.
- **Když toto zařízení automaticky zapne nebo vypne tabletový režim** – v rozevíracím seznamu vybíráte chování při automatické detekci přechodu mezi režimy. Zařízení může zobrazit dotaz, bez dotazu ponechat stávající režim nebo bez dotazu přejít do druhého režimu.
- **V tabletovém režimu skryje ikony aplikací na hlavním panelu** – je-li tato volba aktivní, nebudou se aplikace připnuté na hlavní panel v režimu tabletu zobrazovat.

Soubory a složky

Pevný disk počítače představuje úložiště, na kterém jsou uložena data nejen uživatelská (dokumenty, fotky, videa apod.), ale i ta nezbytná pro chod počítače (operační systém). Aby bylo možné s daty rozumně pracovat, funguje nad uloženými daty (což je vlastně jen souvislá řada jedniček a nul, respektive údajů pravda/nepravda) abstrakce souborů a složek.

V této kapitole:

- Disky, složky, soubory a cesty
- Systémová schránka
- Práce se soubory a složkami na ploše
- Zástupce
- Průzkumník souborů
- Možnosti složky
- Koš
- Knihovny

Disky, složky, soubory a cesty

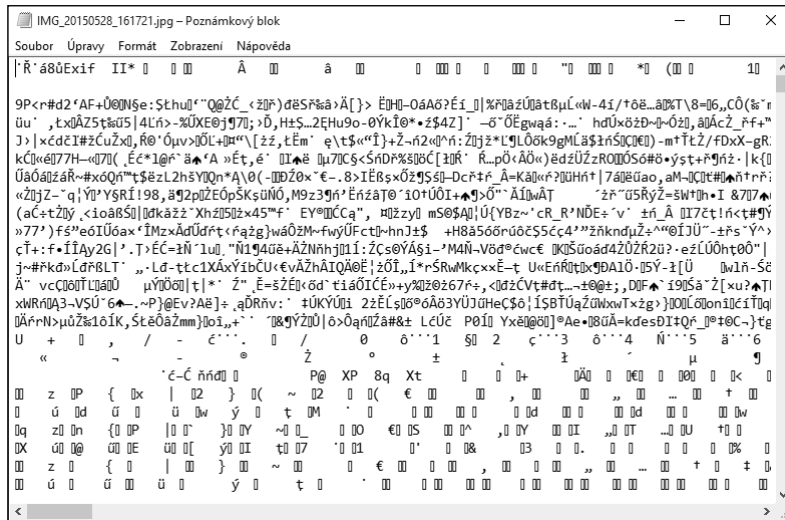
Soubor je ohraničený úsek dat se specificky danou strukturou, která určuje jeho typ (jestli se jedná o dokument, nebo třeba obrázek). Soubor má jméno a příponu (tří- nebo čtyřpísmenná zkratka), která usnadňuje orientaci v typech souborů. Například přípona DOCX označuje dokument textového editoru Word. Přestože lze podle přípony snadno určit typ souboru, rozhodující je jeho vnitřní struktura – dokument je stále dokumentem, i když změníte jeho příponu třeba na JPG (obrázek).

Počet uživatelských souborů většinou roste – vytváříte další a další dokumenty, z každé dovozené přivezete nové fotky atd. Dříve nebo později by orientace ve všech souborech na jednom místě byla značně nepřehledná. Kvůli tomu funguje druhá abstrakce v podobě složek (nebo též adresářů). Pokud si představíte soubory jako knihy v knihovně, složky pak tvoří police a regály, díky kterým můžete mít ve svých souborech pořádek. Složky lze vnořovat (například *fotky/2015/dovolená*) a vytvářet tak hierarchickou strukturu.

Všechna data v počítači jsou uložena na pevném disku. Ten bývá obvykle pouze jeden, u stolních počítačů i některých notebooků se ale můžete setkat i s více fyzickými disky. Na pevných discích můžete vytvářet tzv. logické disky. Přestože máte v počítači pouze jeden fyzický disk, pro systém se bude tvářit jako dva (nebo více). V praxi se tento postup používá k oddělení dat.

Každý logický disk (ať už zabírá celou velikost fyzického disku, nebo jeho část) je v systému označen jako pevný disk (jednotka) a je mu přiřazeno písmeno. Disk s operačním systémem má nejčastěji písmeno C. Jako jednotka (s vlastním písmenem) budou v počítači figurovat

i nejrůznější mechaniky pro optická média (CD, DVD, BD), připojené externí disky, USB flash disky, ale také připojené síťové disky.

Obrázek 3.1 Soubor s obrázkem otevřený v jednoduchém textovém editoru. Objevující aplikace (editor obrázků), která s daným typem souborů umí pracovat, by jej zobrazila korektně

U každého souboru pracujete s jeho cestou, tedy jeho umístěním v rámci adresářové struktury. Při uvádění cest se používají dva přístupy – absolutní a relativní cesty:

- **Absolutní cesta** je výčet všech složek až k danému souboru včetně uvedení písmene disku, tedy například `C:\Users\PUP\Obrázky\Dovolená\2015\Moře\foto10.jpg`.
- **Relativní cesta** vychází z aktuálního umístění. Pokud se tedy nacházíte ve složce uživatele PUP, bude relativní cesta k souboru uvedenému u absolutní cesty pouze `Obrázky\Dovolená\2015\Moře\foto10.jpg`. Relativní cestu využijete například při spouštění dávkového souboru (více v kapitole 12), který pracuje s adresářovou strukturou.

Systemová schránka

System Windows umožňuje uživateli mít současně spuštěno hned několik aplikací – editaci obrázku, úpravu několika dokumentů, internetový prohlížeč a třeba ještě program přehrávající hudbu. Přestože v každém okamžiku pracuje uživatel pouze s jedním programem, během krátkých časových úseků jich může vystřídat hned několik. Aby bylo možné mezi jednotlivými programy efektivně a jednoduše přenášet data, nabízí systém jednu velmi užitečnou funkci, tzv. schránku. Díky schránce můžete:

- Přenášet data mezi programy, aniž abyste je museli komplikovaně ukládat do souborů a ty posléze opět otevírat. Se schránkou umí pracovat naprostá většina aplikací ve Windows.

- Přenášet data mezi soubory stejného typu, přičemž se přenesou veškerá data včetně doplňkových informací.
- Přenášet data mezi soubory podobného typu. Při tomto přenosu může dojít ke ztrátě některých informací.
- Jednoduše přenášet celé soubory či složky.
- Vkládat do souborů propojení na jiné soubory.

Schránku si představte jako „neviditelnou“ kouzelnou skříňku, kam data nejprve uložíte a v okamžiku, kdy je potřebujete (obvykle hned záhy), je odtud zase vyjmete a použijete.

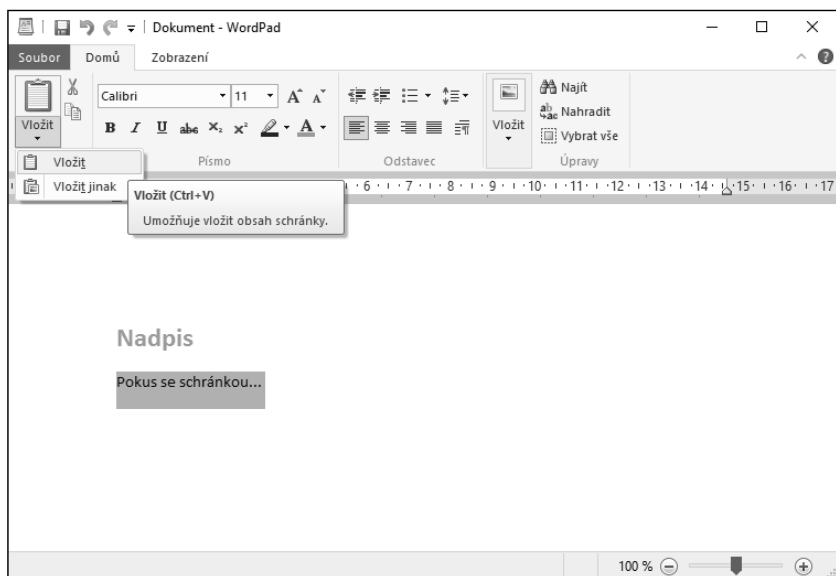

Upozornění: Systémová schránka je jenom jedna. Jakmile máte ve schránce určitá data a umístíte do ní další, ta původní se nemilosrdně zahodí. Výjimkou jsou některé specializované programy, které mají více schránek, jedná se však vždy o specialitu daného programu, na kterou se nelze obecně spoléhat.

Práce se schránkou v jedné aplikaci

Jak schránku používat, nejnázve pochopíte na příkladu. Otevřete nabídku **Start**, klepněte na **Všechny aplikace**, v seznamu aplikací klepněte na složku **Příslušenství Windows** a poté klepněte na **WordPad**. Spustí se textový editor *WordPad* (podrobněji je popsán v kapitole 7), ve kterém si práci se schránkou vyzkoušíte.

1. Ve *WordPadu* nejprve vytvořte kratičký dokument (napište několik vět, klidně i náhodného textu).
2. Část textu označte – klepněte na začátek bloku, který chcete označit, bez pouštění stisknutého tlačítka myši posuňte kurzor vpravo (a případně dolů) a tlačítko uvolněte. Část textu změní podbarvení (označí se).
3. Označený text upravte pomocí nástrojů na kartě **Domů** ve skupině **Písmo** – použijte různé řezy, velikost, barvy atd.
4. Vizually upravte i další části textu.
5. Jste-li s úpravami hotovi, opět označte libovolnou část textu (nejlépe takovou, která zahrnuje více typů úprav).
6. Na kartě **Domů** klepněte ve skupině **Schránka** na **Kopírovat**.
7. Přejděte na konec dokumentu a klepněte ve stejné skupině na **Vložit**.
8. Označená část dokumentu se duplikuje včetně formátování. Ve skutečnosti jste ji nejprve umístili do schránky (**Kopírovat**) a následně ji ze schránky „vysypali“ (**Vložit**).
9. Dokument nezavírejte, budete jej ještě potřebovat.

Obrázek 3.2 Vložení zkopírovaného textu ze schránky v aplikaci WordPad

Kromě nástroje **Kopírovat** můžete použít i další s obdobnou funkcí – **Vymout**. Obě funkce umísťují data do schránky. Jejich použití se nepatrně liší:

- **Kopírovat** – označená data jsou umístěna do schránky a ponechána na původním umístění. Používá se k duplikování dat.
- **Vymout** – označená data jsou umístěna do schránky a z původního umístění jsou odstraněna. Jedná se vlastně o kombinaci funkcí **Kopírovat** a **Odstranit**. Používá se k přesunu dat.

Bez ohledu na to, jak schránku naplníte, její vyprázdnění provedete vždy pomocí **Vložit**.

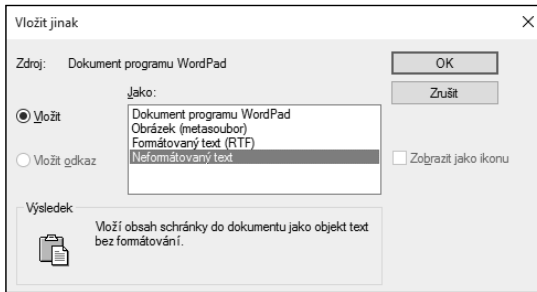

Tip: Ve většině aplikací nemusíte k práci se schránkou vůbec používat nabídky a nástrojové panely a hledat, kde se příslušné příkazy nacházejí. Stačí, když si zapamatujete trojici klávesových zkratk pro dané tři funkce – **Kopírovat (Ctrl+C)**, **Vymout (Ctrl+X)** a **Vložit (Ctrl+V)**.

S daty ve schránce lze v závislosti na programu ještě dále pracovat. Opět zkopírujete část textu, místo klepnutí na tlačítko **Vložit** však klepněte na šipku směřující dolů pod tlačítkem a zvolte **Vložit jinak**. Zobrazí se dialogové okno s dalšími možnostmi vložení, užitečná je například varianta **Neformátovaný text**. V závislosti na datech umístěných do schránky a programu, kde je chcete použít, může být obdobný výčet variant ještě obsáhlejší.

Tip: Použitím dat ve schránce o ně nepřijdete, ze schránky je můžete „vyspat“ i opakovaně. Data se odstraní až v okamžiku, kdy jsou nahrazena daty novými (nově zkopírovanými nebo vymnutými).

Obrázek 3.3 Funkce Vložit jinak, která umožňuje data vkládaná ze schránky před samotným použitím upravit, respektive použít je specifickým způsobem

Práce se schránkou mezi aplikacemi

Pomocí schránky lze přenášet data i mezi programy. Data umístěná do schránky navíc mohou být téměř libovolného charakteru. Při přenosu mezi různými programy však může dojít k jejich zkreslení:

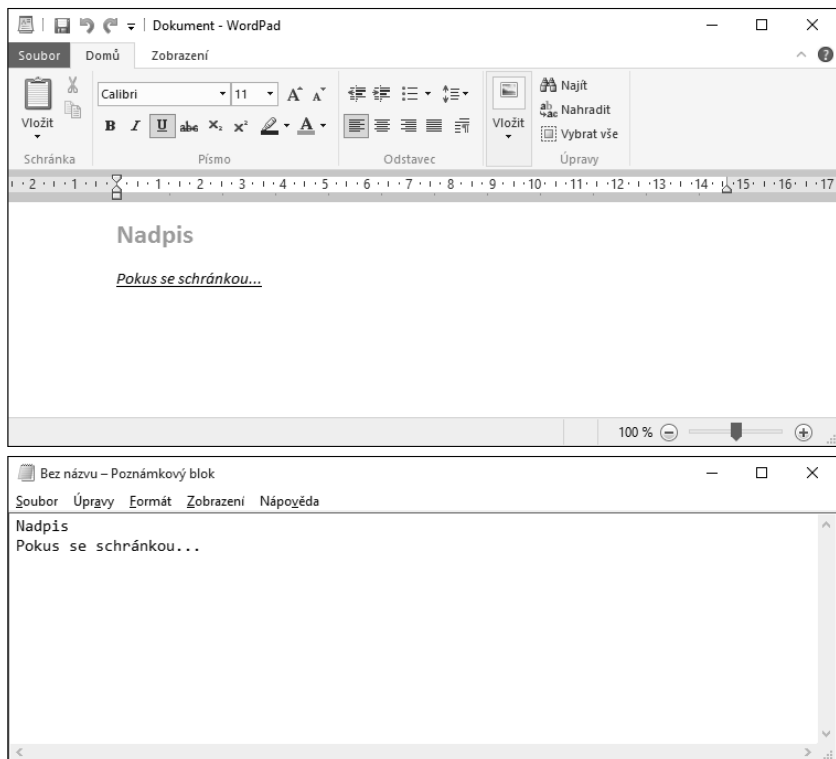
1. Spustíte *Poznámkový blok* – najdete jej v nabídce **Start (Všechny programy → Příslušenství Windows → Poznámkový blok)**.
2. Přepněte se do *WordPadu*, označte část textu a zkopírujte jej.
3. Přepněte se zpět do *Poznámkového bloku* a použijte funkci **Vložit (Úpravy → Vložit, případně klávesovou zkratku Ctrl+V)**.

Do *Poznámkového bloku* se vložil zkopírovaný text, ovšem bez jakéhokoliv formátování. To je dáno tím, že tento jednoduchý editor (podrobněji je popsán v kapitole 7) neumožňuje formátování textu. Schránka tedy funguje, nicméně při přenosu dat došlo k jejich zkreslení – přenesl se pouze čistý text.

Pomocí schránky můžete přenášet data i mezi zdánlivě nesouvisejícími programy, a to bez zkreslení:

1. Spustíte *Malování* – najdete jej v nabídce **Start (Všechny programy → Příslušenství Windows → Malování)**. *Malování* je detailně popsáno v kapitole 6.
2. Klepněte na **Soubor → Otevřít** a otevřete libovolný obrázek.
3. Na kartě **Domů** klepněte ve skupině **Obrázek** na **Vybrat** a označte část obrázku.
4. Označenou část zkopírujte (**Kopírovat**).
5. Zkopírovanou část obrázku můžete vložit zpět do obrázku – schránka funguje i nad obrazovými daty.
6. Přepněte se do *WordPadu* a použijte funkci **Vložit**.

Do dokumentu se vloží zkopírovaná část obrázku, a to bez zkreslení, protože *WordPad* umí do dokumentů vkládat i obrázky. Obdobným způsobem můžete přenášet data mezi nejrůznějšími typy souborů, ne vždy je to však bez ztráty informace, jak jste si mohli vyzkoušet na příkladu s *WordPadem* a *Poznámkovým blokem*.

Obrázek 3.4 Původní formátovaný text ve WordPadu a jeho zkopírování do Poznámkového bloku

Práce se soubory a složkami na ploše

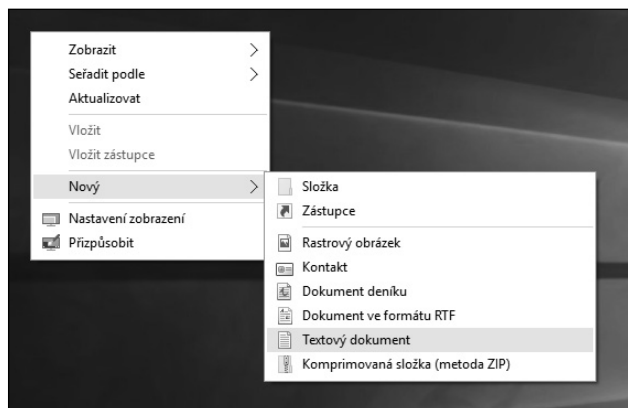
Pracovní plocha systému není pouze pozadí s tapetou, představuje plnohodnotnou složku, v rámci níž můžete umísťovat své soubory a další složky. Každý uživatel počítače má svou vlastní složku umístěnou na `C:\Users\Uživatel`. V ní najde celou řadu předpřipravených složek, mimo jiné i složku *Plocha*. Cokoliv umístíte na plochu systému, najdete i ve složce `C:\Users\Uživatel\Plocha`.

Vytvoření souboru

Soubory se obvykle vytvářejí v příslušném programu. Ve většině případů program spustíte a ten přímo vytvoří nový prázdný soubor. Některé typy souborů však můžete vytvářet i přímo z plochy:

1. Pravým tlačítkem myši klepněte na plochu.
2. V zobrazené nabídce najděte myší na **Nový**.

3. Zobrazí se podnabídka s výběrem dostupných typů souborů, které můžete vytvořit. Klepnutím na požadovaný typ vytvoříte soubor přímo na ploše.
4. Nově vytvořený soubor můžete přímo pojmenovat; nové jméno potvrdíte stisknutím klávesy **Enter**.

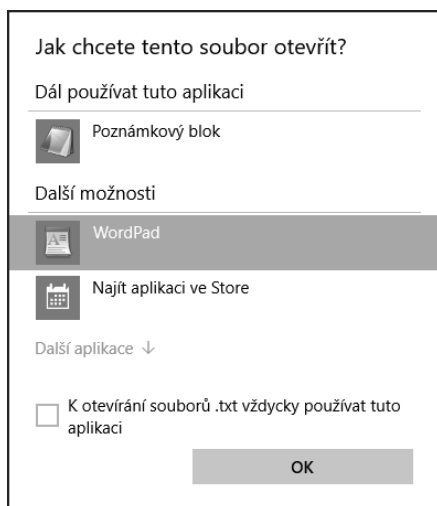
Obrázek 3.5 Vytvoření textového souboru na ploše

Další práce se souborem

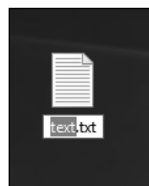
Poklepnáním na soubor jej otevřete v asociované aplikaci. Je-li v počítači nainstalovaných více programů, které s daným typem mohou pracovat, můžete asociaci změnit, stejně jako soubor otevřít v odlišné aplikaci jenom jednou.

1. Klepněte na soubor pravým tlačítkem myši.
2. V zobrazené nabídce použijte volbu **Otevřít v programu** a v podnabídce zvolte požadovaný program.
3. Pokud se požadovaný program v podnabídce nezobrazil nebo chcete změnit asociaci, použijte volbu **Zvolit jinou aplikaci**.
4. V zobrazeném dialogovém okně klepněte na **Další aplikace** – tím zobrazíte přehled všech programů, které umí s daným typem souboru pracovat.
5. Klepněte na požadovaný program. Chcete-li nastavit otevírání daného typu souborů v tomto programu natrvalo, zaškrtněte políčko **K otevírání souborů vždycky používat tuto aplikaci**.
6. Klepnutím na tlačítko **OK** soubor otevřete ve zvoleném programu.

Soubor na ploše můžete kopírovat, přesouvat, přejmenovat a případně také smazat. Veškeré volby jsou dostupné v místní nabídce souboru – klepněte na něj pravým tlačítkem myši a zvolte příslušný příkaz. Po zkopírování souboru je potřeba jeho kopii ještě vložit: klepněte pravým tlačítkem myši na plochu a zvolte **Vložit**. Na ploše se vytvoří kopie souboru.

Obrázek 3.6 Otevření souboru v požadovaném programu

Obrázek 3.7 Přejmenování souboru na ploše

Veškeré akce se souborem můžete provádět i pomocí klávesových zkratk. Klepnutím na soubor jej označíte a poté použijte požadovanou zkratku. Přehled základních je v tabulce 3.1.

Tabulka 3.1 Přehled základních klávesových zkratk při práci se soubory

Zkratka	Popis
Ctrl+C	Kopírovat
Ctrl+X	Vymnout
Ctrl+V	Vložit
F2	Přejmenovat
Delete	Odstranit (soubor se přesune do koše)
Shift+Delete	Odstranit (soubor se rovnou smaže)

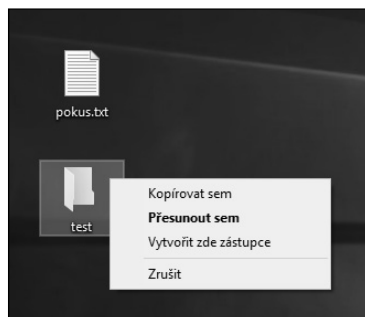
Vytvoření složky a práce s ní

Složku na ploše vytvoříte obdobně jako soubor. Klepněte na ploše pravým tlačítkem myši a zvolte **Nový** → **Složka**. Složku můžete přímo pojmenovat. Se složkami pracujete stejně jako se soubory, mějte však na paměti, že ve složce mohou být další soubory – pokud tedy složku zkopírujete nebo přesunete, zkopíruje (přesune) se i její obsah. Obdobně funguje i mazání, odstraněním složky smažete i soubory a složky v ní obsažené.

Při práci se složkami a soubory můžete kromě příkazů v místní nabídce a klávesových zkratk použít i myš a postup drag&drop (táhni a pusť):

1. Vytvořte na ploše soubor (například *pokus.txt*) a složku (například *test*).

2. Klepněte na soubor a za stálého držení levého tlačítka myši přemístěte kurzor na složku. Zobrazí se popisek **Přesunout do**.
3. Uvolněním tlačítka myši akci (přesun) provedete.
4. Pokud úkon provedete se stisknutou klávesou **Ctrl**, soubor se do složky zkopíruje (popisek zobrazí **Kopírovat do**).
5. Jestliže úkon realizujete pravým tlačítkem myši, jakmile jej nad cílovým objektem uvolníte, zobrazí se nabídka, ve které zvolíte požadovaný úkon.

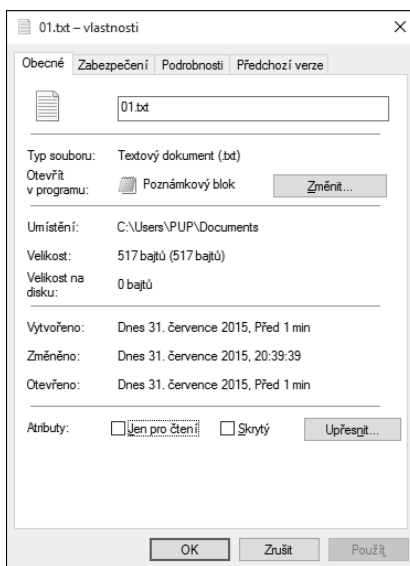
Obrázek 3.8 Kopírování metodou táhni a pusť pravým tlačítkem myši

Vlastnosti souboru

Soubor má kromě dat, která nese, a jména ještě celou řadu dalších vlastností. Patří sem například jeho velikost, datum vytvoření nebo třeba cesta adresářovou strukturou až ke složce, ve které je umístěn. Vlastnosti souboru nejnázne zobrazíte volbou **Vlastnosti** z místní nabídky. Alternativně můžete u označeného souboru použít i klávesovou zkratku **Alt+Enter**.

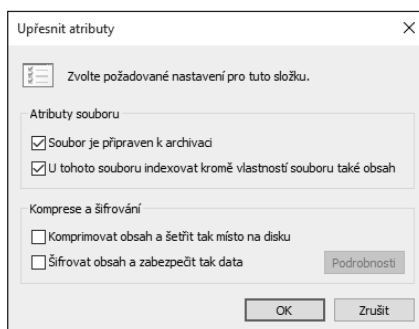
Zobrazí se dialogové okno **Vlastnosti** s celou řadou doplňkových informací. Na kartě **Obecné** jsou k dispozici následující:

- **Typ souboru** – typ souboru určený jeho příponou.
- **Otevřít v programu** – název aplikace, která bude použita k otevření souboru. Je-li v počítači více aplikací, které mohou s daným typem souboru pracovat, můžete klepnutím na tlačítko **Změnit** otevřít dialogové okno s nabídkou dalších aplikací, ze kterých požadovanou vyberete.
- **Umístění** – kompletní cesta ke složce, ve které se soubor nachází.
- **Velikost** – skutečná velikost souboru v bajtech (u textového souboru TXT je to počet jeho znaků).
- **Velikost na disku** – velikost, kterou soubor zabírá na disku. Tento údaj je obvykle větší než předchozí, což je dáno specifickým způsobem uložení dat na disku.
- **Vytvořeno** – datum a čas, kdy byl soubor vytvořen.
- **Změněno** – datum a čas, kdy byl soubor naposledy upraven.

Obrázek 3.9 Vlastnosti souboru

- **Otevřeno** – datum a čas, kdy byl soubor naposledy otevřen (pokud nedošlo k jeho změně, bude se lišit od předchozího údaje).
- **Atributy** – zde pomocí zaškrťovacích políček určujete další vlastnosti souboru, respektive jak se bude chovat a zobrazovat:
 - **Jen pro čtení** – pokud nastavíte tento atribut, ostatní uživatelé budou moci soubor pouze číst, nebudou ho moci upravovat. Pokud se rozhodnete soubor s tímto atributem smazat, systém se vás zeptá, zda skutečně chcete tuto operaci provést.
 - **Skrytý** – soubory s tímto atributem se ve výchozím nastavení nezobrazují (jsou skryty). Možnosti zobrazení skrytých souborů najdete podrobněji popsány dále v této kapitole.
- **Upřesnit** – po klepnutí na toto tlačítko můžete blíže specifikovat další vlastnosti souboru:
 - **Soubor je připraven k archivaci** – zaškrtnutím přidáte soubor do seznamu souborů, které budou zahrnuty při zálohování.
 - **U tohoto souboru indexovat kromě vlastností souboru také obsah** – kromě názvu souboru bude do indexování, které značně zrychluje vyhledávání, zahrnut i obsah souboru.
 - **Komprimovat obsah a šetřit tak místo na disku** – zaškrtnutím dojde ke zkomprimování obsahu souboru. Tento úkon obvykle zmenší velikost souboru, práce s komprimovanými soubory však může být náročnější na zpracování.
 - **Šifrovat obsah a zabezpečit tak data** – soubor bude šifrován a bude tak zamezen přístup k němu pro ostatní uživatele.

Obrázek 3.10 Nastavení dalších vlastností souboru

Tip: Dialogové okno **Vlastnosti** můžete vyvolat i v případě, že jste před tím označili několik souborů a/nebo složek. Využijete ho zejména v případě, když potřebujete zjistit velikost označených objektů, nebo celkový počet souborů a složek v označených položkách.

Vlastnosti složky

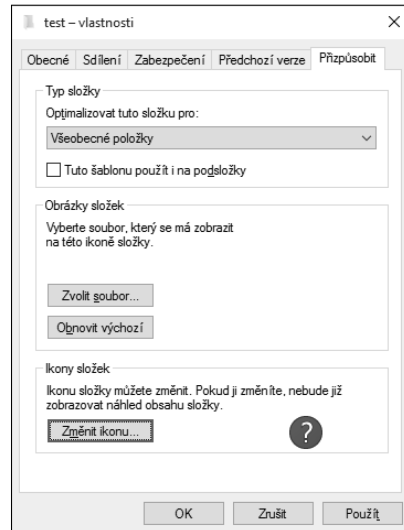
Obdobně, jako jste zobrazili vlastnosti souboru, můžete zobrazit dialogové okno **Vlastnosti** pro složku. Najdete v něm následující informace:

- **Typ souboru** – typ položky, tedy složka.
- **Umístění** – kompletní cesta ke složce, ve které se aktuální složka nachází.
- **Velikost** – skutečná velikost složky v bajtech, tedy součet velikostí všech v ní obsažených souborů.

- **Velikost na disku** – velikost, kterou data složky zabírají na disku. Stejně jako v případě souboru je tento údaj obvykle větší než předchozí.
- **Obsahuje** – počet souborů a složek, které daná složka obsahuje.
- **Vytvořeno** – datum a čas, kdy byla složka vytvořena.
- **Atributy** – stejně jako u souboru určujete další vlastnosti:
 - **Jen pro čtení** – všechny soubory ve složce budou mít nastavený atribut **Jen ke čtení**.
 - **Skrytý** – složka bude skrytá (obdobně jako v případě souborů s tímto atributem).

Na kartě **Sdílení** můžete nastavit možnosti přístupu k této složce pro další uživatele v počítačové síti. Podrobněji se tomuto tématu věnuje kapitola 8. Karta **Prizpůsobit** nabízí volby, jimiž upravujete vizuální podobu a chování složky:

- **Optimalizovat tuto složku pro** – z rozevřacího seznamu vybíráte typ souborů, který nejlépe odpovídá typu souborů ve složce.
- **Tuto šablonu použít i na podsložky** – zaškrtnutím tohoto zaškrťovacího políčka se výše zvolené nastavení aplikuje i na podsložky.
- **Obrázek složek** – klepnutím na **Zvolit soubor** můžete vybrat obrázek, který se zobrazí na ikoně složky. Obrázek můžete kdykoliv změnit, případně klepnutím na tlačítko **Obnovit výchozí** odebrat.
- **Změnit ikonu** – klepnutím na toto tlačítko můžete změnit také ikonu, obdobně jako v předchozím bodě obrázek, který se na ní zobrazuje.

Obrázek 3.11 Nastavení vizuální podoby složky (změna ikony)

Zástupce

Zástupce slouží jako odkaz na specifický objekt (soubor nebo složku), který může být na libovolném místě na počítači. Představuje určitou zkratku k danému objektu, nemusíte jej komplikovaně hledat hluboko v adresářové struktuře. Zástupce je soubor s minimální velikostí, obsahuje vlastně jen informace o cílovém objektu.

Vytvoření zástupce

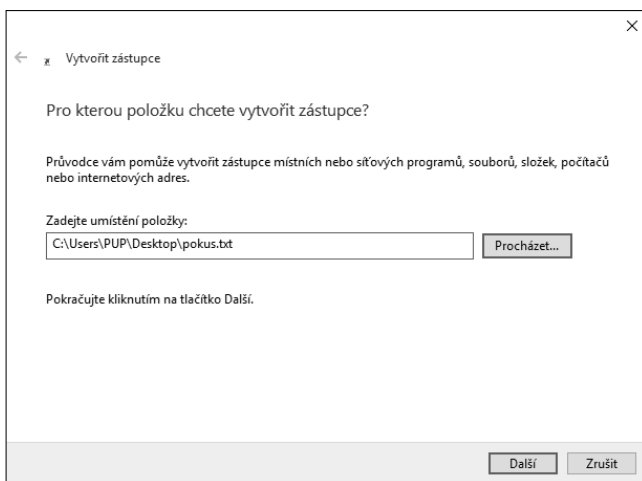
Zástupci se nejčastěji umísťují na plochu, kde jsou rychle k dispozici, nic vám ale nebrání vytvořit si zástupce kdekoli v rámci adresářové struktury. Při vytváření zástupce máte hned několik možností, jak jej vytvořit.

Vytvoření z cílového souboru:

1. V rámci adresářové struktury najdete požadovaný soubor, ke kterému chcete vytvořit zástupce.
2. Klepněte na soubor pravým tlačítkem myši a v zobrazené místní nabídce zvolte **Vytvořit zástupce**.
3. Systém vytvoří ve stejné složce zástupce pojmenovaného <název souboru> - zástupce.
4. Nově vytvořeného zástupce můžete přejmenovat (klávesa F2 nebo volba **Přejmenovat** z místní nabídky zástupce) a poté přesunout na požadované místo (např. plocha), kde chcete mít zástupce k dispozici.

Při vytváření můžete zvolit i opačný postup – vytvoření v místě umístění zástupce:

1. Přejděte do umístění, kde chcete zástupce vytvořit (plocha, složka na disku).
2. Klepněte pravým tlačítkem myši a v místní nabídce zvolte **Nový** → **Zástupce**.
3. V dialogovém okně **Vytvořit zástupce** zadejte cestu k souboru nebo klepněte na tlačítko **Procházet** a vyhledejte soubor v adresářové struktuře.
4. Klepněte na tlačítko **Další**.
5. Zástupce pojmenujte a klepněte na tlačítko **Dokončit**.

Obrázek 3.12 Dialogové okno vytvoření zástupce

Kromě výše uvedených postupů můžete vytvořit zástupce i pomocí myši:

1. Vyhledejte soubor, ke kterému chcete vytvořit zástupce.
2. Pravým tlačítkem myši (levým tlačítkem byste soubor přesunuli) jej přetáhněte na místo, kde chcete mít umístěného zástupce.
3. Zobrazí se nabídka (viz obrázek 3.8) s možnostmi, ze které zvolte **Vytvořit zde zástupce**.
4. Nově vytvořeného zástupce můžete přejmenovat.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.